

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Talvi 2017

Valtiovarainministeriön julkaisu – 42a/2017

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisu 42a/2017

Taloudellinen katsaus

Talvi 2017

*Suomi
Finland*
100

Valtiovarainministeriö

ISBN Nid.: 978-952-251-917-7

ISBN PDF: 978-952-251-918-4

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	19.12.2017	
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, talvi 2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 42a/2017		
Teema	Talousnäkyvät		
ISBN painettu	978-952-251-917-7	ISSN painettu	1459-3394
ISBN PDF	978-952-251-918-4	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-918-4		
Sivumäärä	68	Kieli	Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Vauhdikkaan vuoden jälkeen Suomen talouden kasvu hidastuu kahden prosentin tuntumaan ennustejaksolla. Lähivuosina taloutta tukevat sekä ulkomaankauppa että kotimainen kysyntä.</p> <p>Vuonna 2017 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3,1 %. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana, asuntorakentamisen suhdannetilanteessa ei näy vielä rauhoittumista ja tuotannollisia investointeja on tehty runsaasti. Viennin nopeaan toipumiseen ovat vaikuttaneet ennen kaikkea maailmankaupan kasvu ja myönteinen talouskehitys useimmissa Suomen tärkeimmistä vientimaista. Vuonna 2018 talouskasvu hidastuu 2,4 prosenttiin. Vienti kasvaa kysynnän vetämänä ja Suomi ei enää menetä markkinaosuuksia. Nettovienti pysyy kasvua tukevana koko ennustejaksolla. Työllisyyden kasvu nopeutuu prosenttiin v. 2018.</p> <p>Vuosina 2018 ja 2019 palkkojen nousu kiihtyy. Yksikkötyökustannukset nousevat, mutta kilpailijoita maltillisemmin, ja suomalaisen tuotannon kilpailukyky kohenee edelleen.</p> <p>Julkisyhteisöjen velka kääntyi laskuun suhteessa BKT:hen v. 2016. Bruttokansantuotteen nopea kasvu alentaa velkasuhdetta, ja velkasuhde näyttäisi painuvan 60 prosentin alapuolelle v. 2019. Kun talouskasvu hidastuu ja ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu, velkasuhde uhkaa alkaa kasvaa uudelleen ensi vuosikymmenellä. Vuonna 2019 BKT kasvaa 1,9 %.</p>			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	19.12.2017	
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, talvi 2017		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 42a/2017		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN tryckt	978-952-251-917-7	ISSN tryckt	1459-3394
ISBN PDF	978-952-251-918-4	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-918-4		
Sidantal	68	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling		
Referat	<p>Efter ett fartfyllt år avtar den ekonomiska tillväxten i Finland under prognosperioden till ungefär 2 %. Under de närmaste åren stöds ekonomin av såväl utrikeshandel som av inhemsk efterfrågan.</p> <p>År 2017 förutsågs Finlands BNP växa med 3,1 %. Den privata konsumtionen fortsätter att öka stödd av förbättringarna i sysselsättningen. Bostadsbyggandet fortsätter livligt och det har genomförts rikligt med produktionsmässiga investeringar. Den snabba återhämtningen inom exporten beror framför allt på tillväxten inom världshandeln och den positiva ekonomiska utvecklingen i flertalet av Finlands viktigaste exportländer. År 2018 försvagas den ekonomiska tillväxten och uppgår till 2,4 %. Exporten ökar och drivs av efterfrågan. Finland mister inte längre marknadsandelar. Nettoexporten stöder tillväxten under hela prognosperioden. Sysselsättningen börjar öka snabbare år 2018 med en takt av ungefär 1 %.</p> <p>Åren 2018 och 2019 accelererar löneförhöjningarna. Arbetskostnaderna per enhet stiger, dock måttfullare än hos konkurrenterna, och konkurrenskraften i den finländska produktionen stärks ytterligare.</p> <p>Den offentliga sektorns skuld i förhållande till BNP började minska 2016. Den snabba tillväxten i bruttonationalprodukten minskar skuldkvoten som år 2019 förväntas sjunka till under 60 %. Allteftersom den ekonomiska tillväxten avtar och ökningen av åldersbundna utgifter fortsätter, finns det risk för att skuldkvoten börjar stiga igen under nästa årtionde. År 2019 ökar BNP med 1,9 %.</p>		
Förläggare	Finansministeriet		
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2017		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

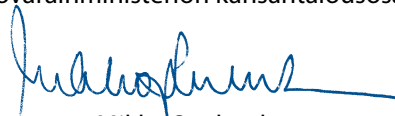
Published by	Ministry of Finance	19.12.2017	
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, talvi 2017		
Series and publication number	Ministry of Finance publications 42a/2017		
Subject	Economic Prospects		
ISBN (printed)	978-952-251-917-7	ISSN (printed)	1459-3394
ISBN PDF	978-952-251-918-4	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-918-4		
Pages	68	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development		
Abstract			
<p>Finnish economic growth will slow down to about two per cent in the forecast period. In the next few years, the economy will be supported by foreign trade and domestic demand.</p> <p>Finland's GDP will grow by 3.1% in 2017. Supported by a higher employment, private consumption will continue to grow, there are still no signs of a slowdown in housing construction and companies have made substantial investments in production capacity. Growth in world trade and economic expansion in most of our main export markets have helped Finnish exports to recover. In 2018, economic growth is expected to slow down to 2.4%. Driven by demand, exports are set to grow and Finland will no longer lose market shares. Net exports will continue to support growth throughout the forecast period. Growth in employment will pick up and is set to reach one per cent in 2018.</p> <p>Wages will rise more rapidly in 2018 and 2019. Unit labour costs will continue to increase, albeit more slowly than in our competitors, and there will be a further improvement in the competitiveness of Finnish industries.</p> <p>For the first time in many years, the public debt to GDP ratio declined in 2016. Rapid growth in Finland's GDP will cause the debt ratio to shrink, and it is expected to fall below 60% in 2019. With slower economic growth and a continuous increase in age-related expenditure, there is a danger that the debt ratio will start growing again in the next decade. In 2019, Finnish GDP is expected to grow by 1.9%.</p>			
Publisher	Ministry of Finance		
Printed by (place and time)	Lönnerberg Print & Promo, 2017		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

ESIPUHE

Katsauksessa esitetään vuosien 2017–2019 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2017 julkaistamat, vuotta 2016 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 14.12.2017 mennessä.

Helsingissä joulukuussa 2017
Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
ennusteryhmän päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
ennusteryhmän päällikkö

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Esipuhe	7
Yhteenveto	11
1 Talousnäkömät	21
1.1 Maailmantalous	21
1.2 Ulkomaankauppa	26
1.2.1 Vienti ja tuonti	27
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	28
1.3 Kotimainen kysyntä	30
1.3.1 Yksityinen kulutus	30
1.3.2 Julkinen kulutus	33
1.3.3 Yksityiset investoinnit	34
1.3.4 Julkiset investoinnit	37
1.4 Kotimainen tuotanto	37
1.4.1 BKT	37
1.4.2 Jalostus	40
1.4.3 Palvelut	43
1.5 Työvoima	48
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	50
1.6.1 Palkat	50
1.6.2 Kuluttajahinnat	52
2 Julkinen talous	55
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	55
2.2 Valtiontalous	58
2.3 Paikallishallinto	61
2.4 Sosiaaliturvarahastot	64
Kehikot:	
Vaihtoehtolaskelma sopeuttamisesta finanssipoliittisten sääntöjen perusteella	16
Rakentamisen tuottavuusmysteeri	44

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2017–2019

Vauhdikkaan vuoden jälkeen Suomen talouden kasvu hidastuu kahden prosentin tuntumaan ennustejaksolla. Lähivuosina taloutta tukevat sekä ulkomaankauppa että kotimainen kysyntä. Viennin kasvu tasoittuu maailmankaupan kasvun mukaiseksi ja nettoviennin kasvua tukeva vaikutus pienenee. Kotitalouksien kulutuskysyntää rajoittaa reaalisten käytettävissä olevien tulojen hidastuva kasvu. Myös yksityisten investointien kasvu hidastuu, mutta investoinnit nousevat pitkästä ajasta yli 19 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Vuosina 2018 ja 2019 palkkojen nousu kiihtyy. Yksikkötyökustannukset nousevat, mutta kilpailijoita maltillisemmin, ja suomalaisen tuotannon kilpailukyky kohenee edelleen. Työn tuottavuus kasvaa nopeammin kuin vuosiin. Suotuisa suhdanne lisää työllisyyttä ja työttömyys alenee. Työllisyysaste lähentelee 71 prosenttia v. 2019.

Julkisen talouden alijäämät pienenevät ja velkaantuminen hidastuu. Alijäämistä ei kuitenkaan päästä eroon nousukauden aikana.

Maailmantaloudessa vahva vire

Maailmantalouden kasvu on laaja-alaista. Erityisesti euroalueen talousnäkökymät ovat vahvistuneet. Talouskasvun kiihtymisen myötä myös maailmankauppa on piristynyt ja kasvaa nyt selvästi maailman BKT:n kasvua nopeammin. Maailmankaupan kasvun suhde maailman BKT:n kasvuun on suurempi kuin viime vuosina, mutta pienempi kuin viime vuosikymmenellä. Maailmankauppa keskittyy aiempaa enemmän investointihyödykkeisiin, mikä johtuu näkökymien kohentumisesta keskeisissä talouksissa.

Euroalueen vahva kasvu jatkuu, luottamus on korkealla ja investoinnit ovat elpyneet lähelle finanssikriisiä edeltävää tasoa. Työllisyystilanne on hyvä, mutta kuten Yhdys-

valloissa, palkkakehitys on useissa maissa yhä maltillista, mikä heijastuu ostovoiman vaatimattomana kasvuna ja vaimeina inflaatio-odotuksina. Tästä huolimatta kuluttajien odotukset talouskehityksestä ovat useissa maissa myönteiset.

Noususuhdanne jatkuu tulevina vuosina

Vuonna 2017 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3,1 %. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana, asuntorakentamisen suhdannetilanteessa ei näy vielä rauhoittumista ja tuotannollisia investointeja on tehty runsaasti. Viennin nopeaan toipumiseen on vaikuttanut ennen kaikkea maailman-kaupan kasvu ja myönteinen talouskehitys useimmissa Suomen tärkeimmistä viennin-alueista.

Työttömyysaste ei alentunut alkuvuonna juuri lainkaan, mutta on syksyllä kääntynyt jälleen laskuun. Työllisyys on parantunut selvästi talouskasvun kiihtyessä, vaikka työn tuottavuus on kohentunut huomattavasti. Inflaatio jää alhaiseksi, vaikka se kiihtyy loppuvuotta kohden energian hintojen vetämänä.

Vuonna 2018 talouskasvu hidastuu 2,4 prosenttiin. Syksyllä myönteiset merkit suhdannenousun jatkumisesta ovat vahvistuneet. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustoiminta. Tuotantomahdollisuuksia vuosia rajoittanut kysynnän vähäisyys näyttää vaivaavan yrityksiä aiempaa vähemmän. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannetiedustelut viittaavat myönteisen suhdannevaiheen jatkuvan.

Vienti kasvaa kysynnän vetämänä reippaasti v. 2018, tosin kuluvaan vuoteen hitaammin, ja Suomi ei enää menetä markkinaosuuksia. Yritysten kustannuskilpailukykyyn paraneminen tukee edelleen viennin suotuisaa kehitystä. Vienti on jatkossakin pääosin tavaravientivetoista. Nettovienti pysyy kasvua tukevana koko ennustejaksolla, vaikka tuotantopanosten tuonti kasvaakin. Tuontia kasvattaa tuotantopanosten kysynnän lisäksi myös kotimainen investointi- ja kulutuskysyntä.

Vuonna 2018 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousun lisäksi työllisyyden koheneminen. Kuitenkin kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu hidastuu inflaation nopeutuessa, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Kaikki investointityypit kasvavat ml. tutkimus- ja kehitystoiminta. Suomen talouskasvun nopeutuminen, viennin vilkastuminen, matalalla pysyneet korot sekä myönteinen kansainvälinen kehitys ovat merkittäviä taustatekijöitä yksityisten investointien kasvun jatkumiselle. Asuntorakentamisen kasvu jatkuu edelleen ripeänä.

Työllisyyden kasvun jatkumiselle v. 2018 on hyvät edellytykset. Avoimien työpaikkojen määrä on hyvin korkealla tasolla ja bruttokansantuotteen kohtuullisen nopeana jatkuva kasvu ennustejaksolla ylläpitää työvoiman kysyntää. Työllisyyden kasvu nopeutuu prosenttiin v. 2018.

Hinnat nousevat v. 2018 laajasti eri hyödykeryhmissä, mutta palveluiden hintojen nousun vaikutus kokonaisinflaatioon pysyy suurimpana. Maltillisesti nousevan öljyn hinnan, vahvistuvan Yhdysvaltain dollarin sekä tasoltaan matalan mutta nousevan korkotason odotetaan myös kiihdyttävän inflaatiota ennustejaksolla. Verojen nousu kiihdyttää inflaatiota jopa 0,4 prosenttiyksikköä.

Vuonna 2018 ansiotaso nousee 2 %, olettaen että tulevat palkkaratkaisut pääosin seuraavat teollisuuden viitoittamaa tasoa. Palkkaliukumien on ennakoitu jäävän keskimääräistä pienemmiksi paikallisen sopimisen ja yrityskohtaisten erien vuoksi.

Vuonna 2019 BKT kasvaa 1,9 %. Kasvun hidastuminen johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu jää vuotta 2018 hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen hidastaa reaalista käytettävissä olevien tulojen kasvua, vaikka samalla työllisyyden paraneminen tukeekin sitä.

Yksityisten investointien kasvu jatkuu hyvänä, kun tuotannolliset investoinnit lisääntyvät mm. metsäteollisuuden suunniteltujen suurhankkeiden vuoksi. Työllisyys jatkaa kohenemistaan, mutta hieman aiempaa hitaammin. Kuluttajahintojen nousu tasoittuu 1,5 prosenttiin v. 2019.

Taloukasvu ei poista julkisen talouden alijäämää

Suotuisa suhdanne kohentaa julkista taloutta. Noususuhdanne lisää verotuloja, mikä vahvistaa sekä valtiontaloutta että kuntataloutta. Nousukausi ei kuitenkaan poista julkisen talouden rakenteellista epätasapainoa. Nopeasta taloukasvusta huolimatta julkisen talouden tulot eivät riitä kattamaan menoja.

Etenkin valtiontalous on edelleen huomattavasti alijäämäinen. Myös paikallishallinnossa menot ylittävät tulot. Sosiaaliturvarahastot ovat olleet pitkään selvästi ylijäämäisiä, mutta väestön ikääntymisestä aiheutunut menojen kasvu on pienentänyt ylijäämää voimakkaasti kuluvan vuosikymmenen aikana. Koska eläkemenojen kasvu jatkuu nopeana, myös sosiaaliturvarahastojen ylijäämä kutistuu entisestään.

Julkisyhteisöjen velka kääntyi laskuun suhteessa BKT:hen v. 2016. Bruttokansantuotteen nopea kasvu alentaa velkasuhdetta, ja velkasuhde näyttäisi painuvan hie-man 60 prosentin alapuolelle v. 2019. Kun talouskasvu hidastuu ja ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu, velkasuhde uhkaa alkaa kasvaa uudelleen ensi vuosikymmenellä.

Talouskehityksen riskit

Maailmantaloudessa riskit painottuvat yhä jonkin verran alasuuntaan. Määrälliseen keventämiseen painottunut rahapolitiikka on kasvattanut likviditeettiä rahoitusmarkkinoilla, ja korkeiden varallisuushintojen ja korkean velkaantuneisuuden yhdistelmä herättää huolta. Korkotason odotettavissa oleva nousu lisää velanhoidon räsitystä. Pankkijärjestelmän riskinsietokyky on kohentunut Euroopassa, mutta yksittäisissä jäsenmaissa on edelleen niiden kantokykyyn nähden huolestuttavia riskikeskittymiä.

Positiivisista riskeistä huomattavin on talouden odotettua nopeampi kasvu teollisuusmaissa, etenkin Euroopassa, ja jos kasvua tukevien rakenneuudistusten toimeenpano jatkuu.

Kotimaan taloudessa riskit ovat tasapainossa. Kotitalouksien kulutus voi kasvaa ennustettua nopeammin, jos työllisyys yllättää positiivisesti ja kotitalouksien luottamus pysyy korkealla. Toisaalta, jos kotitalouksien luottamus syystä tai toisesta laskee ja kotitaloudet alkavat säästää tai jos kysyntä törmää kapasiteettipulaan, kustannukset nousevat ja inflaatio alkaa kiihtyä voimakkaammin, kotitalouksien kulutus voi jäädä ennustettua pienemmäksi. Investointien osalta epävarmuus kumpuaa suunniteltujen suurhankkeiden mahdollisesta viivästyisestä. Viennistä saatavaan arvonlisäykseen liittyy myös positiivinen riski, jos korkean kotimaisen arvonlisän palveluvienti kehittyä ennakoitua suotuisammin.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2016	2014	2015	2016	2017***	2018***	2019***
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	216	-0,6	-0,0	1,9	3,1	2,4	1,9
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79	-1,3	3,2	4,2	3,5	3,5	3,6
Kokonaistarjonta	295	-0,8	0,9	2,5	3,2	2,7	2,4
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77	-2,7	0,8	1,0	6,8	4,5	4,5
Kulutus	171	0,4	1,1	1,6	1,3	1,3	0,9
yksityinen	119	0,8	1,7	1,8	1,8	1,6	1,3
julkisen	52	-0,5	-0,0	1,2	0,1	0,6	0,1
Investoinnit	46	-2,6	0,7	7,2	5,6	4,1	4,1
yksityiset	38	-3,4	2,2	7,9	6,8	4,4	4,7
julkiset	9	0,9	-5,2	3,9	0,8	2,7	0,9
Kokonaiskysyntä	295	-0,8	1,1	2,1	3,0	2,5	2,2
kotimainen kysyntä	218	-0,1	1,2	2,5	1,7	1,7	1,3

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	205	210	216	225	234	243
Palvelut, määrän muutos, %	-0,4	0,2	1,3	3,0	2,1	1,5
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-0,2	-1,6	1,1	4,6	2,7	3,2
Työn tuottavuus, muutos, %	0,1	0,1	1,2	2,6	1,4	1,4
Työlliset, muutos, %	-0,4	-0,4	0,4	0,7	1,0	0,6
Työllisyysaste, %	68,3	68,1	68,7	69,4	70,3	70,7
Työttömyysaste, %	8,7	9,3	8,9	8,6	8,1	7,7
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	-0,2	0,4	0,8	1,4	1,5
Ansiotasoindeksi, muutos, %	1,4	1,4	0,9	0,2	2,0	2,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-2,6	-2,1	-3,0	-2,8	-3,0	-3,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,3	-1,0	-1,4	-1,2	-1,3	-1,3
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,2	-0,0	-0,3	-0,3	-0,2	-0,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,5	0,7	0,4	0,5	0,9	1,4
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	58,1	56,9	55,8	53,9	52,8	52,0
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	43,9	44,0	44,1	43,1	42,1	41,9
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,2	-2,7	-1,8	-1,2	-1,3	-0,8
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,8	-3,0	-2,7	-2,3	-2,1	-1,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	60,2	63,6	63,1	61,1	60,2	59,2
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	46,3	47,6	47,5	47,1	46,7	46,0

VAIHTOEHTOISLASKELMA SOPEUTTAMISESTA FINANSSIPOLIITTISTEN SÄÄNTÖJEN PERUSTEELLA

Talouden nopea kasvu on kääntänyt Suomen julkisen talouden velan BKT-suhteen laskuun. Hyvästä suhdannetilanteesta huolimatta julkisen talouden ennustetaan pysyvän alijäämäisenä tulevina vuosina. Velkasuhde kuitenkin jatkaa laskuaan, sillä julkisen velan määrä kasvaa BKT:tä hitaammin.

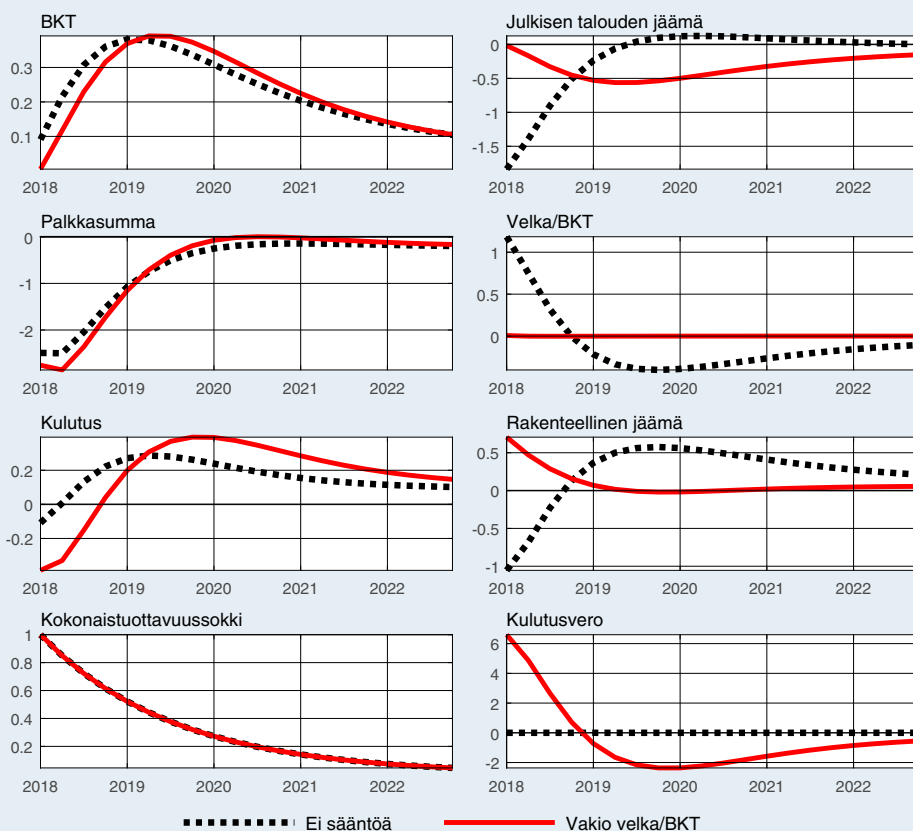
Julkisen talouden tilaa voidaan myös tarkastella rakenteellisen jäämän avulla, joka huomioi talouskasvun etäisyyden potentiaalisesta tuotannon kasvusta sekä rakenteellisia tekijöitä, jotka heikentävät julkista taloutta. Esimerkiksi ikääntymiseen liittyvät eläke-, hoito- ja hoivamenojen kasvu heikentää osaltaan rakenteellista alijäämää, vaikka uusia menoja lisääviä päätöksiä ei tehtäisikään. Valtiovarainministeriön syyskuussa 2017 julkaistun arvion mukaan rakenteellinen jäämä on viime vuosina vahvistunut mm. sopeutustoimien ansiosta, mutta sen ennustetaan lähivuosina jälleen heikkenevän, kun tuotantokuilu umpeutuu ja ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu. Rakenteellista alijäämää tarkasteltaessa on kuitenkin syytä huomata, että sen mittaamiseen liittyy merkittävää epävarmuutta, sillä arviolla tuotantokuilun suuruudesta on sen laskennassa merkittävä vaikutus.

Finanssipoliittisten sääntöjen avulla voidaan pyrkiä turvaamaan julkisen talouden vakautta. Suomi on sitoutunut EU:n yhteisiin finanssipoliittisiin sääntöihin. EU:n perussopimuksessa on asetettu tavoitteeksi pitää julkinen velka alle 60 prosentissa (ja alijäämä alle kolmessa prosentissa) suhteessa BKT:hen. Lisäksi vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevässä osassa rakenteelliselle alijäämälle on asetettu ns. keskipitkän aikavälin tavoite (Medium-Term Objective, MTO). Suomen rakenteelliselle alijäämälle asetettu keskipitkän aikavälin tavoite on tällä hetkellä 0,5 % suhteessa BKT:hen, eli rakenteellinen alijäämä voi tavoitteen mukaisesti olla korkeintaan puoli prosenttia suhteessa BKT:hen.

Tässä kehikossa tarkastellaan VM:n kansantaloulososton makromallilla (Kooma-malli) tehtyjä laskelmia käyttäen eri finanssipolitiikan sääntöjä. Tarkastelujakso alkaa vuoden 2018 alusta ja jatkuu vuoteen 2022. Tulokset ovat raportoitu poikkeamina suhteessa perusuraan, joka voi olla esimerkiksi tässä julkaisussa esitetty VM:n kansantaloulososton arvio talouskehityksestä. Tarkastelussa käytetään seuraavia sääntöjä julkisen talouden hoidolle (i) julkinen velka pidetään vakiona 60 prosentissa suhteessa BKT:hen (ii) rakenteellinen jäämä pidetään tasapainossa ja (iii) julkinen velka pidetään vakiona eli velkaa ei oteta lisää tai makseta pois lähtöhetkeen verrattuna. Kuten laskelmasta ilmenee, eri säännöt vaikuttavat talouteen eri tavoilla. Laskelmassa tarkastellaan sääntöjen toimintaa erilaisissa tilanteissa, kun talouteen kohdistuu odottamattomia sokkeja.

Laskelmassa talouteen kohdistuva yhden prosentin positiivinen sokki kokonaistuottavuuteen (Total Factor Productivity, TFP) vahvistaa talouskasvua tuotantoa tehostamalla. Teknologiamuutos vähentää alkuvaiheessa työntekoa, koska kohonnut tuottavuus vähentää hetkellisesti tuotannontekijöiden käyttöastetta, joka näkyy negatiivisena tuotantokuiluna. Tästä syystä likviditeettirajoitteisten kotitalouksien kulutus laskee. Julkinen talous kääntyy alijäämäiseksi etenkin vähenevän ansiotuloverokertymän johdosta. Voimistuneen talouskasvun ja matalien hintojen seurauksena merkittävä osa kotitalouksista lisää kulutustaan ja uusia investointeja tehdään. Lisääntynyt kysyntä vahvistaa vähitellen myös julkista taloutta, sillä verotuloja kertyy taas enemmän.

Ensimmäisessä laskelmassa yllä kuvatun tuottavuussokin annetaan vaikuttaa talouteen ilman finanssipoliittisia sääntöjä (katso kuvio 1, ”musta katkoviiva”).

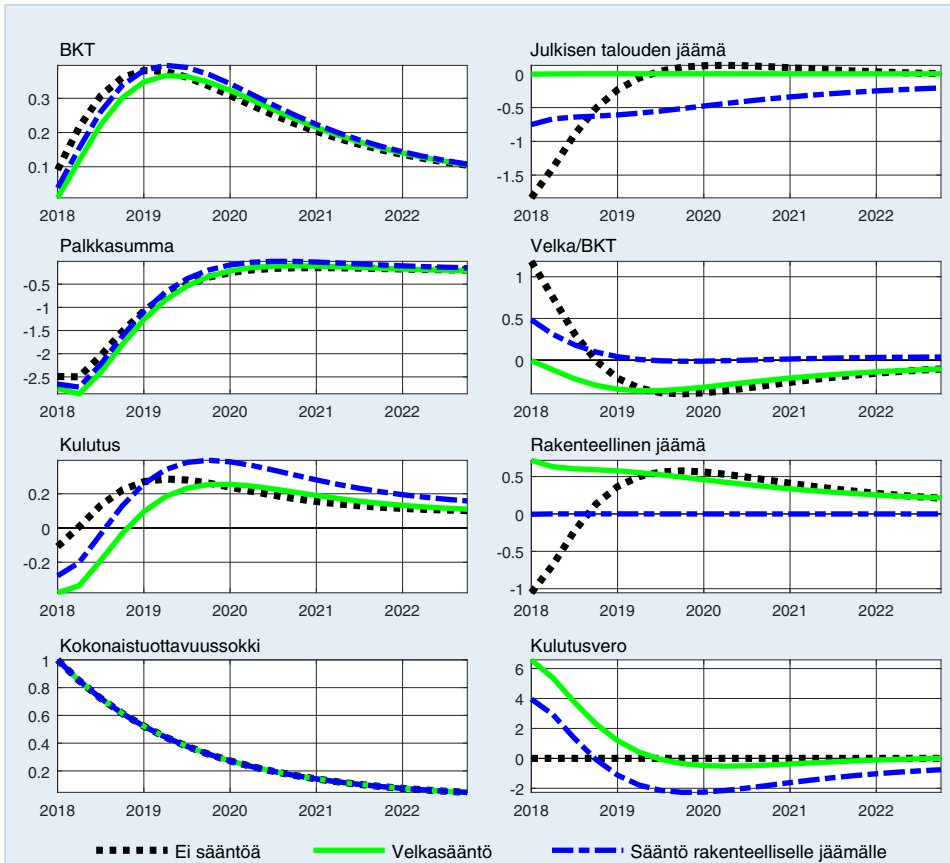

Samassa kuviossa nähdään myös vastaavan sokin taloudellisia vaikutuksia käyttämällä finanssipoliittista sääntöä, jossa julkinen velka suhteessa BKT:hen on oltava ajassa muuttumaton (katso kuvio 1, "punainen katkoviiva"). Velkasuhde on laskelmassa 60 % suhteessa BKT:hen. Sääntö toimii veromuutoksilla siten, että kulutusverotus kiristyy (lieventyy) kun velkasuhteeseen kohdistuu nousupaineita (laskupaineita). Laskelmassa tuottavuuteen kohdistuneen sokin seurauksena julkinen sektori muuttuu alijäämäiseksi suhteessa perusuraan, minkä seurauksena kulutusvero nousee. Verotuksen nostotarve jää kuitenkin varsin lyhytkestoiseksi, sillä tuotannon noustessa velkasuhde alenee ja verotusta voidaan jopa laskea, jotta velkasuhde pysyisi 60 prosentissa suhteessa BKT:hen. Kulutusveron nosto vähentää kulutusta ja tämä vaikutus välittyy esimerkiksi tuotantoon. Palkansaajat pystyvät kompensoimaan pienen osa finanssipoliittikasta aiheutuvasta ostovoimamuutoksesta palkkajoustolla, minkä vuoksi palkkasumma heikkenee (vahvistuu) kulutusveron noustessa (laskiessa).

Käyttämällä sääntöä, jossa velan BKT-suhde on vakio, julkinen talous pysyy alijäämäisenä suhteessa perusuraan koko tarkastelujakson ajan, sillä talous kasvaa kokonaistuottavuussokin ansiosta perusuraa nopeammin. Rakenteellinen jäämä¹ on heti ensimmäisenä vuotena hieman perusuraa vahvempi, sillä kokonaistuottavuussokin aiheuttamaa tuotantokuilua ei ole vielä saatu umpeutumaan. Jotta velka suhteessa BKT:hen pysyisi vakiona, kulutusveron on oltava noin 3 % korkeampi ensimmäisenä vuotena ja sen jälkeen noin 1–2 % matalampi kuin tasapainouralla.

Toisessa laskelmassa on esitetty kokonaistuottavuussokin vaikutukset, kun sovelletaan velan määrän vakiona pitävää sääntöä (yhtenäinen vihreä viiva) sekä rakenteellisen jäämän perusuralla pitävää sääntöä (sininen katkoviiva). Mallissa rakenteellinen jäämä on määritelty siten, että julkisen talouden jäämä sopeutetaan senhetkiseen tuotantokuiluun. Tuotantokuilu määritellään mallissa pääoman käyttöasteen sekä työllisyystilanteen avulla. Rakenteellisen jäämän vakiona pitävän säännön ajatuksena on vahvistaa julkisen talouden jäämää korkeasuhdanteessa ja heikentää sitä matalasuhdanteessa.

¹ Rakenteellinen jäämä on tässä kehikossa määritelty yksinkertaisemmalla menetelmällä kuin valtiovarainministeriön muissa laskelmissa, joissa rakenteellinen jäämä on määritelty EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämän tuotantofunktioimenetelmän avulla.

Laskelmasta käy ilmi, että velan määrän vakiona pitävä sääntö nostaa veroja ensimmäisenä vuonna enemmän (noin 4 %) kuin rakenteellisen jäämän sääntö (noin 2 %) suhteessa perusuraan. Tämä johtuu siitä, että ensin mainittu sääntö (velkasääntö) kieltää lisävelan otton, jolloin velkasuhde laskee suhteessa perusuraan talouden kasvaessa perusuraa nopeammin. Tässä tapauksessa tuotanto ja kotitalouksien kulutus kasvavat vähemmän kuin ilman sääntöä. Toisaalta, jos käytetään sääntöä rakenteelliselle jäämälle, talous ja kulutus kasvavat hieman enemmän kuin velkasääntöä käyttämällä, sillä kulutusvero jää matalammaksi. Velan BKT-suhde nousee aluksi negatiivisen tuotantokuilun johdosta. Rakenteellisen jäämän sääntö pitää julkisen talouden alijäämäisenä koko tarkastelujakson aikana.

Rakenteellisen jäämän vakiona pitävä sääntö johtaa määritelmällisesti rakenteellisen jäämän muutoksella mitattuna neutraaliin finanssipolitiikkaan suhdannetilanteesta riippumatta. Sen sijaan velkasuhteen vakiona pitävä sääntö johtaa selvästi myötäsykliiseen finanssipolitiikkaan. Velan määrän vakiona pitävä sääntö johtaa valitun kaltaisen sokin tapauksessa tilanteeseen, missä tuotanto on jatkuvasti hieman pienempi verrattuna rakenteellista jäämää tasapainottavaan sääntöön, sillä uutta velkaa ei oteta.

1 Talousnäkymät

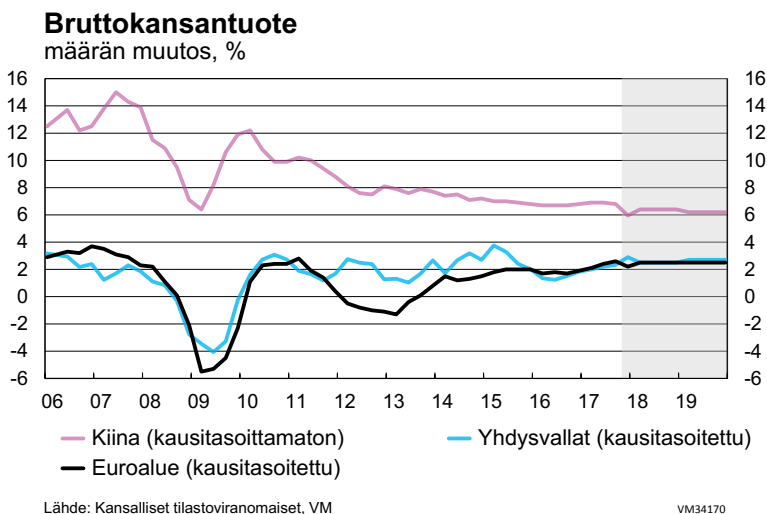
1.1 Maailmantalous

Maailmantaloudessa hyvä vire jatkuu

Maailmantalouden myönteiset näkymät ovat vahvistuneet kuluvan vuoden aikana. Erityisesti Euroopassa talouskehitys on ollut ennakoitua parempaa. Maailmantalouden kasvu on laaja-alaista. Useissa talouksissa sekä vienti että kotimainen kysyntä ovat elpyneet. Työttömyys on alentunut, mutta vaatimaton palkkakehitys ei vielä näy inflaation kiihtymisenä.

Yhdysvaltojen talouden kasvu on jatkunut nopeana kuluvan vuoden jälkipuoliskolla, ja ennakoivat indikaattorit viittaavat kasvun jatkumiseen. Erityisesti teollisuuden uudet tilaukset osoittavat vahvaa kasvua, joskin uusien vientitilausten suhteen odotukset ovat maltillisempia. Inflaationäkymät ovat vielä maltillisia. Vaatimattoman nimellispalkkakehityksen taustalla on arvioitu olevan hidas tuottavuuden kasvu ja työvoiman ylitarjonta. Valmisteilla olevan verouudistuksen välitön vaikutus olisi julkisen talouden rahoitusaseman huomattava heikentyminen.

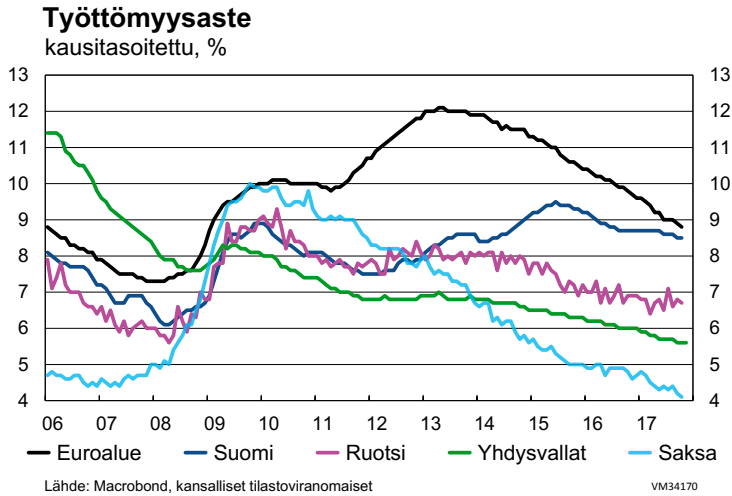
Euroalueen vahva kasvu jatkuu, luottamus on korkealla ja investoinnit ovat elpyneet lähelle kriisiä edeltävää tasoa. Työllisyystilanne on hyvä, mutta kuten Yhdysvalloissa, palkkakehitys on useissa maissa yhä maltillista, mikä heijastuu ostovoiman vaatimattomana kasvuna ja vaihtelevina inflaatio-odotuksina. Tästä huolimatta kuluttajien odotukset talouskehityksestä ovat useissa maissa myönteisiä.

Saksassa talouskasvu on potentiaalista kasvua nopeampaa, mikä heijastuu työmarkkinoiden kireyden lisääntymisenä ja muita maita ripeämpänä palkkojen nousuna. Ranskan talouskasvu on päässyt kasvu-uralle kuluvan vuoden aikana, ja ennakoivat indikaattorit viittaavat kasvun kiihtymiseen. Kuluttajien luottamus on kuitenkin Ranskassa yhä vaatimattomampaa kuin muualla euroalueella. Maan hallitus pyrkii kohentamaan työllisyyttä ja talouden potentiaalista kasvua työmarkkina- ja verouudistuksilla. Italian talouskasvu on elpynyt pitkään vallinneen vaatimattoman kehityksen jälkeen. Maan teollisuuden odotukset tulevasta ovat palvelualoja myönteisempiä. Ongelmaluotot varjostavat Italian pankkisektorin kannattavuutta, ja parlamenttivaalit ensi keväänä herättävät huolta talouspolitiikan suunnasta.

Ison-Britannian osalta Brexitin aiheuttama epävarmuus varjostaa yhä talousnäköymiä. Punnan heikentyminen suhteessa muihin päävaluuttoihin on kiihdyttänyt inflaatiota, ja keskuspankki nosti marraskuussa ohjauskorkoa vaimeasta kasvusta huolimatta. Talouskasvu on Pohjoismaissa vahvaa, mutta asuntomarkkinoiden ylikuumeneminen herättää huolta, eritoten Ruotsissa.

Talousnäköymät Japanissa ovat myönteiset, ja maltillinen palautuminen pitkästä taantumasta vahvistuu. Palkkakehitys ja myönteiset odotukset tukevat yksityistä kulutusta. Inflaatiokehitys on kuitenkin vielä vaimeaa, ja kasvua tukevaan rahapolitiikkaan ei ole nähtävissä muutosta. Syksyllä 2019 odotettavissa oleva kulutusveron nosto vahvistaa julkista taloutta, mutta varjostaa yksityisen kulutuksen näköymiä.

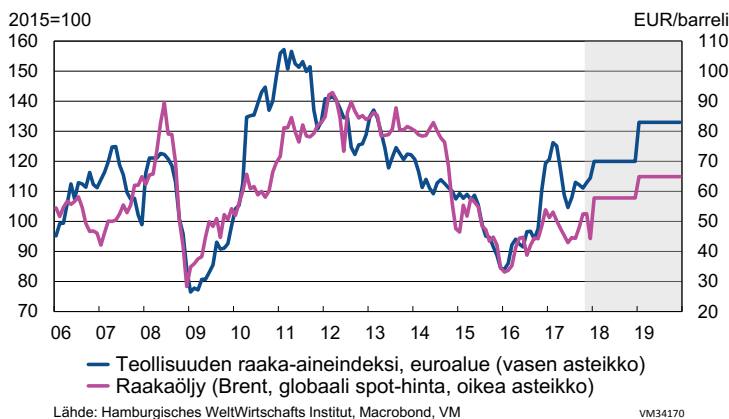
Kiinan talouden nopeaa kasvua alkuvuonna 2017 tukivat erityisesti palvelut. Yksityisten investointien kasvu on hidastumassa, mutta yksityinen kulutus kasvaa vakaasti. Yksityisen velkaantuneisuuden kasvua ylläpitää erityisesti kotitalouksien velkaantuminen. Pidemmän aikavälin näkymä Kiinan talouskasvun hidastumisesta ja sen painottumisesta viennin sijasta kulutukseen on ennallaan.

Venäjän talous on yhä sangen riippuvainen öljyn ja maakaasun tuotannosta ja hinnasta. Taloudellinen aktiviteetti näillä aloilla on ollut kuluvan vuoden aikana vaatimatonta. Se on kuitenkin vahvistunut loppuvuoden kuluessa öljyn hinnan noustua. Venäjän talouskasvu on ollut nopeaa kuluvan vuoden aikana, mutta pidemmällä aikavälillä näkymiä varjostavat tuotantorakenteen yksipuolisuus ja mm. työmarkkinoiden rakenteelliset ongelmat.

Intian nopea talouskasvu hidastui v. 2016 tilapäisesti johtuen toteutetusta seteliuudistuksesta sekä hyödyke- ja palveluveron käyttöönotosta. Talouskasvun odotetaan palautuvan ensi vuodesta lähtien aiempaan vauhtiin. Intiassa haasteina ovat mm. laajamittainen köyhyys, valtavat epäviralliset työmarkkinat sekä vaikeat ympäristöongelmat suurissa kaupungeissa.

Brasilian näkymät ovat kohentuneet ennätyskellisen syvän taantuman jälkeen, sillä rakenneuudistusten odotetaan kohentavan maan kasvupotentiaalia, mikä heijastuu suotuisasti myös muihin Latalalaisen Amerikan talouksiin. Etelä-Afrikan vaikea poliittinen tilanne heikentää luottamusta ja sitä kautta hidastaa talouden elpymistä.

Raaka-aineiden hinnat EUR

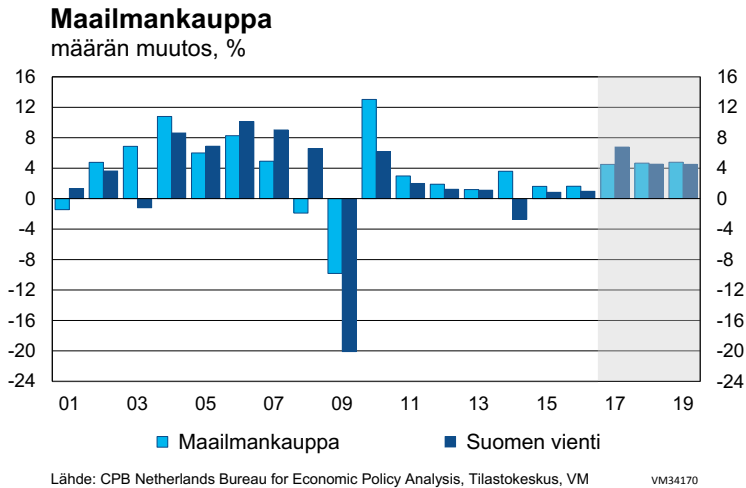

Energiatuotteiden ja raaka-aineiden hinnat ovat kohonneet suotuisan talouskehityksen myötä. Raakaöljyn hintaa ylläpitää keskeisten tuottajamaiden päätös rajoittaa tuotantoa vuoden 2018 loppuun asti.

Keskeiset markkinakorot nousevat lähivuosina talouskasvun nopeuduttua ja rahapolitiikan vähitellen normalisoituessa. Tätä kehitystä tosin hidastaa vaikeat pohjainflaation näkymät. Valtionlainojen korot ovat muutaman vuoden takaiseen verrattuna matalia ja niiden odotetaan nousevan hyvin hitaasti lähivuosina.

Maailmankaupan kasvu on aiemmin odotettua nopeampaa

Maailmankauppa kasvoi viime vuoden loppupuolella erittäin nopeasti pitkälti kehittyvien maiden vetämänä. Kuluvaan vuoteen keuhällä kasvu hidastui Aasiassa, mutta ennakoivat indikaattorit viittaavat vahvaan kasvuun loppuvuonna 2017. Maailmankauppa on aiempaa enemmän keskittynyt investointihyödykkeisiin, mikä johtuu näkymien kohentumisesta keskeisissä talouksissa. Maailmankaupan kasvun suhde kokonaistuotannon kasvuun on suurempi kuin viime vuosina, mutta pienempi kuin viime vuosikymmenellä.

Riskit painottuvat yhä alasuuntaan

Riskit edellä kuvatulle kehitykselle painottuvat yhä jonkin verran alasuuntaan. Geopoliittiset jännitteet eivät ole merkittävästi kärjistyneet, ja odotukset protektionismin vaikutuksista maailmantalouteen ovat konkretisoituneet koskemaan lähinnä Pohjois-Amerikan vapaakauppa-alueetta. Tästä huolimatta maailmantaloudessa valitsee yhä mittavia riskejä. Määrälliseen keventämiseen painottunut rahapolitiikka on kasvattanut likviditeettiä maailmantaloudessa, ja korkeiden varallisuushintojen ja korkean velkaantuneisuuden yhdistelmä herättää huolta tulevasta kehityksestä. Korkotason odotettavissa oleva nousu lisää velanhoidon rasitusta.

Euroalueen suotuista talouskehitys saattaa johtaa siihen, että talouden kasvupotentiaalia lisäävien rakenneuudistusten tarve nähdään pienempänä. Talouden näkymiä varjostavat kuitenkin yhä pidemmän aikavälin haasteet, kuten väestön ikääntymisen ja vaatimaton tuottavuuden kehitys.

Positiivisista riskeistä huomattavin lienee odotettua nopeampi talouskasvu teollisuusmaissa, etenkin Euroopassa. Tämän riskin painoarvoa lisää mahdollisuus, että kasvun kannalta suotuisten rakenneuudistusten toimeenpano jatkuu. Myös maailmankaupan kasvu voi olla odotettua nopeampaa, jos kehittyvien maiden elintaso ja sitä kautta kulutuskysyntä kasvavat vielä ennakoituakin ripeämmin.

Taulukko 3. Bruttokansantuote

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,2	3,3	3,2	3,7	3,8	3,8
Euroalue	1,0	2,2	1,8	2,3	2,5	2,5
EU	1,4	1,6	1,7	2,2	2,3	2,2
Saksa	1,6	1,5	1,9	2,3	2,5	2,5
Ranska	0,2	1,2	1,2	1,8	2,1	2,2
Ruotsi	2,0	3,9	3,3	3,2	3,0	2,9
Iso-Britannia	2,9	2,2	1,8	1,4	1,3	1,2
Yhdysvallat	2,4	2,6	1,5	2,4	2,5	2,7
Japani	-0,1	1,1	1,0	1,4	1,2	1,1
Kiina	7,3	6,9	6,7	6,6	6,4	6,2
Venäjä	0,6	-3,7	-0,2	1,5	1,4	1,4

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, VM

Taulukko 4. Taustaoletukset

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
Maailmankaupan kasvu, %	2,8	2,0	1,6	4,5	4,7	4,8
EUR/USD	1,30	1,10	1,10	1,14	1,10	1,02
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	112,6	100,1	96,3	114,6	120,3	133,0
Raakaöljy (Brent), €/barreli	76,4	48,6	41,0	48,0	57,8	64,9
3 kk euribor, %	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,2	0,0
Valtion obligaatiot (10v), %	1,5	0,7	0,4	0,6	0,9	1,4
Viennin markkinaosuus (2000=100) ¹⁾	91,2	90,2	89,9	91,9	91,7	91,5
Tuontihinnat, %	-1,6	-4,0	-1,9	4,1	2,9	2,8

¹⁾ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Suomen ulkomaankauppa on lähtenyt voimakkaaseen kasvuun v. 2017. Sekä viennin että tuonnin kasvu on ollut ennakoitua vahvempaa. Ulkomaankauppaan ovat vaikuttaneet v. 2017 ennen kaikkea maailmankaupan kasvu ja myönteinen talouskehitys useimmissa Suomen tärkeimmistä vientimaista.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Suomen viennin kasvu on nopeutunut selkeästi vuoden 2017 aikana. Sekä tavara- että palveluviennin kasvu oli reipasta vuoden kolmella ensimmäisellä neljänneksellä. Viennin ripeään kasvuun on vaikuttanut maailmankaupan edellisiä vuosia nopeampi kasvu. Kysyntä Suomen tärkeimmillä vientimarkkinoilla on elpynyt. Tavaravienti on kasvanut alkuvuonna euroalueelle, mutta myös esimerkiksi Venäjän-kaupassa on elpymisen merkkejä, ja Kiinan osuus Suomen viennistä kasvaa tasaisesti. Vuonna 2017 kasvua on nähty kauttaaltaan kaikissa viennin kannalta perinteisesti merkittävässä tuotteissa, kuten paperi-, kone- ja metalli- sekä kemianteollisuuden tuotteissa.

Tavaraviennin volyyymi kasvoi vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 9,1 % edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Tullin tilastojen mukaan kasvua on ollut kaikissa viennin pääluokissa. Tavaraviennin tavoin palveluvienti kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan vahvasti kolmella ensimmäisellä neljänneksellä, 8,6 % verrattuna vuoden takaiseen. Koko viennistä vajaa kolmannes on palveluvientiä, ja osuuden odotetaan pysyvän muuttumattomana lyhyellä aikavälillä. Kaiken kaikkiaan viennin volyyymi kasvoi lähes 8,8 %.

Tuonti kasvoi heinäkuun tilinpidon tietojen mukaan 4,4 prosentin vauhdilla v. 2016 ja v. 2017 tuonnin kasvu on jatkunut. Tullin tilastojen mukaan tavaratuonti on kasvanut volyyymi-indeksillä mitattuna lähes kahdeksan prosenttia tammi-syyskuussa. Tavaratuontia vauhdittavat nyt ja tulevana vuosina kasvavat investoinnit sekä vientiteollisuuden käyttämien välituotteiden tuonti. Kuten viennissä, tavaratuonnissakin kasvu oli laaja-alaista. Erityisesti tavaratuonnin määrää kasvattivat väli- ja teollisuustuotteet.

Taulukko 5. Ulkomaankauppa

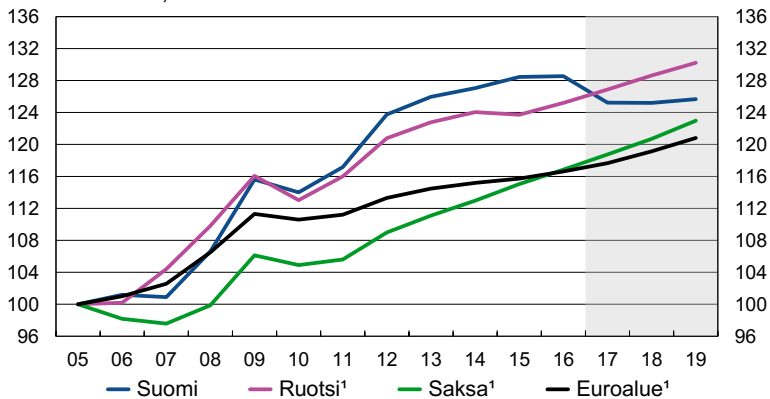
	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-2,7	0,8	1,0	6,8	4,5	4,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-1,3	3,2	4,2	3,5	3,5	3,6
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-0,4	-0,6	-0,7	2,8	1,7	1,9
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-1,6	-4,0	-1,9	4,1	2,9	2,8

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Vuonna 2016 sekä tuonti- että vientihinnat laskivat, mutta vaihtosuhte parani, sillä tuontihinnat laskivat vientihintoja enemmän. Hintojen laskun taustalla edellisvuoden verrattuna olivat ennen kaikkea öljyn ja raaka-aineiden hinnat. Vuoden 2017 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä tuontihinnat ovat nousseet merkittävästi verrattuna edellisvuoden tasoon. Taustalla ovat ennen muuta hinnanmuutokset öljyssä ja raaka-aineissa. Öljy ja raaka-aineet nostavat ennustejaksolla tuontihintoja, mutta hintojen nousu on tulevina vuosina maltillisempaa. Toisaalta dollarin vahvistuva kurssi voi nostaa tuontihintoja ennustejakson lopulla. Tuonnin arvo kasvaa siis sekä tuonnin volyymin kasvun että hintojen nousun seurauksena koko ennustejaksolla.

Tuonti- ja vientihintojen muutoksiin vaikuttavat osittain samat tekijät, sillä sekä tuonti- että vientihinnat nousevat ennustejaksolla esimerkiksi energiahintojen nousun myötä. Kokonaisuudessaan vientihintojen muutokset ovat kuitenkin suuruudeltaan tuontihintojen muutoksia pienempiä. Ennustejaksolla vaihtosuhte siis heikkenee, sillä tuontihinnat nousevat vientihintoja nopeammin. Vientiedellytyksiin vaikuttava yksikkötyökustannuskehitys pysyy maltillisena, vaikka palkat nousevatkin vuosina 2018 ja 2019.

Yksikkötyökustannukset
2005=100, nimelliset

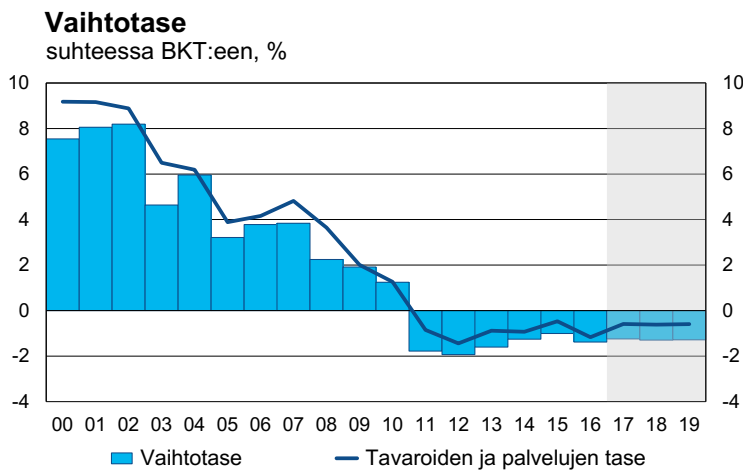
¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

Maailmankaupan hyvä kasvu luo ennustejaksolla paremmat näkymät Suomen viennille, vaikka maailmankaupan kasvua ajaakin eniten kauppa kehittyvissä maissa. Suomi ei enää kuitenkaan menetä markkinaosuuksia. Vienti kasvaa vientikysynnän vetämänä reippaasti vuosina 2018 ja 2019 – tosin kuluvaan vuotta hitaammin, sillä lähtötaso on suhteellisen korkea. Tavara- ja palveluviennin osuuden ennakoidaan pysyvän muuttumattomana, joten vienti on jatkossakin pääosin tavaravientivetoista. Tämä tarkoittaa, että myös tuotantopanosten tuonti kasvaa. Tuontia kasvattavat tuotantopanosten kysynnän lisäksi myös kotimainen investointi- ja kulutuskysyntä.

Vahvan viennin ansiosta kauppatase paranee v. 2017 jonkin verran edellisestä vuodesta, mutta palvelukaupan tase pysyy selkeästi alijäämäisenä. Vaihtotase pysyy viennin aiempaa voimakkaammasta kasvusta huolimatta alijäämäisenä ennustejaksolla, sillä tuontikin kasvaa. Vaihtotaseen alijäämään vaikuttavat ennen kaikkea palvelutaseen ja tulojen uudelleenjaon alijäämä sekä tuontihintojen vientihintoja voimakkaampi nousu.

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Ennusteeseen liittyvät negatiiviset riskit koskevat pääasiassa maailmanmarkkinoiden ja sitä kautta vientikysynnän kehitystä. Viime aikoina protektionismiin liittyvät mahdolliset riskit ovat kuitenkin pääasiassa keskittyneet Pohjois-Amerikan markkinoille. Sen sijaan kehittyneiden talouksien, erityisesti euroalueen, aiemmin ennustettua suotuisampi talouskehitys voi parantaa Suomen vientinäykymiä. Toisaalta ennusteen positiiviset riskit liittyvät myös viennin maantieteellisen jakauman kehitykseen. Suomesta Kiinaan suuntautuneen viennin osuus on kasvanut viime aikoina. Suomen tällä hetkellä kehittyneisiin talouksiin painottuva vienti voi saada vetoapua kehittyvien talouksien kasvusta. Viennistä saatavaan arvonlisäykseen liittyy myös positiivinen riski, jos korkean kotimaisen arvonlisän palveluvienti kehitty ennakoitua suotuisammin.

Taulukko 6. Vaihtotase

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-1,9	-1,0	-2,5	-1,1	-1,3	-1,4
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,3	-2,0	-0,9	-1,7	-1,7	-1,7
Vaihtotase	-2,6	-2,1	-3,0	-2,8	-3,0	-3,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,3	-1,0	-1,4	-1,2	-1,3	-1,3

1.3 Kotimainen kysyntä

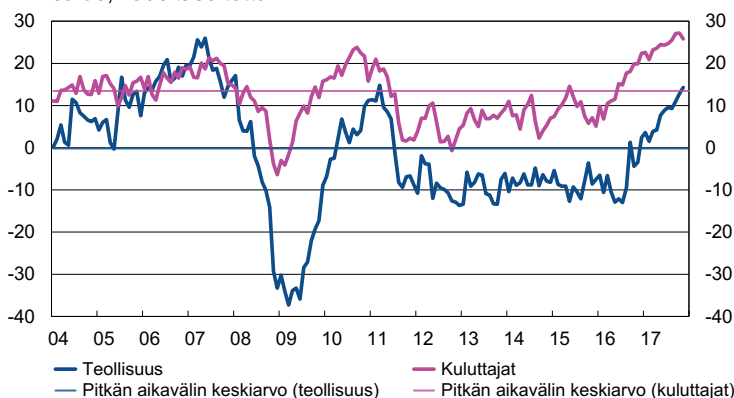
1.3.1 Yksityinen kulutus

Kulutuksen kasvu jatkuu hidastuen

Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu vakaana. Vuonna 2017 kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua tukee parantunut työllisyys sekä verotuksen keventyminen. Käytettävissä olevat reaalitytulot nousevat yli kahdella prosentilla, sillä inflaatio kiihtyy vain vähän energian hintojen noususta huolimatta. Kuluttajabarometrin mukaan luottamus talouden myönteiseen kehitykseen on kohentunut selvästi viimeisen vuoden aikana ja yksityinen kulutus kasvaa kotitalouksien luottamuksen varassa myös lähivuosina.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus

saldo, kausitasoitettu

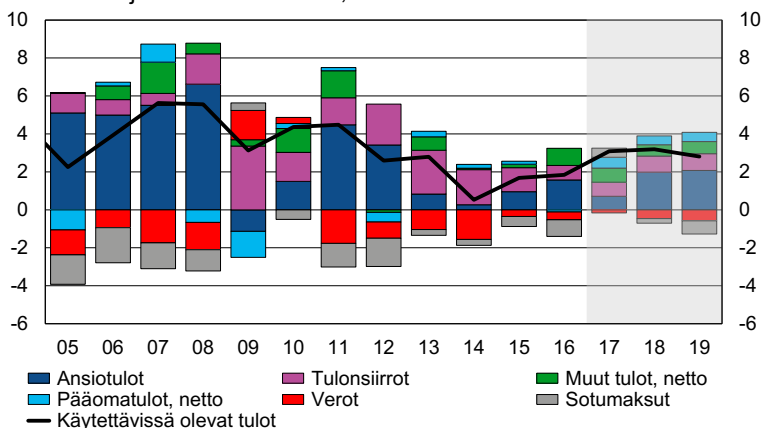
Lähde: Euroopan komissio

VM34170

Vuonna 2018 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousun lisäksi työllisyyden koheneminen, minkä seurauksena palkkasumman kasvu kiihtyy kolmeen prosenttiin. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu on jopa vuotta 2017 ripeämpää. Sosiaaliset tulonsiirrot kasvavat edelleen, sillä eläkkeiden osuus on lähes puolet tulonsiirroista. Reaalisesti kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu kuitenkin hidastuu inflaation kiihtyessä, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua.

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot

muutos ja kasvuvaikutukset, %

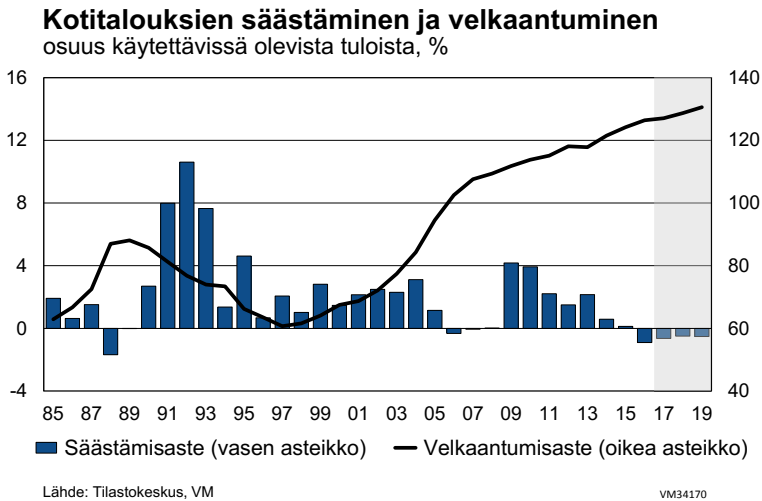

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Vuonna 2019 palkkasumma jatkaa kasvuaan ansiotason sekä työllisyyden noustessa, mutta hitaammin kuin v. 2018. Inflaation nopeutuessa reaalityulojen kasvu hidastuu, minkä seurauksena yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu edelleen.

Kotitalouksien säästämisaste on laskenut lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen ja päättyi 0,9 prosentin verran negatiiviseksi v. 2016. Säästämisasteen lasku näkyy myös kotitalouksien velkaantumisenä. Velkaantumisaste nousi yli 126 prosenttiin suhteessa kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin v. 2016. Kulutuksen kasvun hidastumisesta huolimatta kotitalouksien säästämisaste pysyy negatiivisena ennustejaksolla. Alhainen korkotaso ja lainarahan hyvä saatavuus ovat lisänneet velanottoa. Pitkään jatkunut matala korkotaso yhdistettynä lainojen lyhennysvapaisiin on kiihdyttänyt kotitalouksien velkaantumista.

Kulutuksen kasvuun liittyvät riskit ovat tasapainossa. Kotitalouksien kulutus voi lisääntyä ennakoitua enemmän, jos kotitalouksien luottamus paranee ja säästämisasteen korjaantumiseen liittyvät näkymät eivät toteudu. Toisaalta kotitalouksien ostovoima voi kehittyä ennustettua heikommin, mikäli työllisyys ei parane odotetusti tai inflaatio kiihtyy entisestään.

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen BKT-osuus pienenee ennustejaksolla, sillä julkiset kulutusmenot kasvavat maltillisemmin kuin BKT:n arvo. Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkista kulutusta pienentävät erityisesti kilpailukykysojimus ja sopeutustoimet.

Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, vajaa kolmannes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Valtion kulutuksen osuus on pienentynyt tasaisesti vuosituhanen alun 31 prosentista 27 prosenttiin, kun taas vastaavasti paikallishallinnon kulutuksen osuus on kasvanut 62 prosentista lähelle 66 prosenttia. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hieman vaihdellut, mutta pysynyt tarkastelujaksolla noin seitsemässä prosentissa.

Taulukko 7. Kulutus

	2016	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	0,8	1,7	1,8	1,8	1,6	1,3
Kotitaloudet	95,3	0,6	1,9	1,9	1,9	1,6	1,3
Kestokulutustavarat	8,1	1,9	2,8	5,8	4,6	2,9	2,1
Puolikestävät kulutustavarat	7,9	0,3	0,9	2,4	1,6	1,5	0,9
Lyhytikäiset tavarat	25,7	-0,2	0,7	0,6	1,1	1,2	1,1
Palvelut	52,7	0,4	1,3	1,7	1,9	1,6	1,3
Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,7	3,8	-2,0	1,0	0,5	0,5	0,5
Julkinen kulutus	100,0	-0,5	0,0	1,2	0,1	0,6	0,1
Kulutus yhteensä		0,4	1,1	1,6	1,3	1,3	0,9
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		-0,5	0,9	0,2	-0,1	0,8	0,4
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		0,4	1,5	1,5	2,4	1,2	1,1
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		0,5	1,7	1,8	3,1	3,2	2,8
Yksityisen kulutuksen hinta		1,3	0,3	0,9	0,9	1,4	1,5
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo		-0,8	1,4	0,9	2,1	1,8	1,3
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		80,0	79,7	79,2	77,3	76,4	75,6
Kotitalouksien säästämistä		0,6	0,1	-0,9	-0,6	-0,5	-0,5
Kotitalouksien velkaantumistaso ¹⁾		121,5	124,2	126,4	127,0	128,7	130,6

¹⁾ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

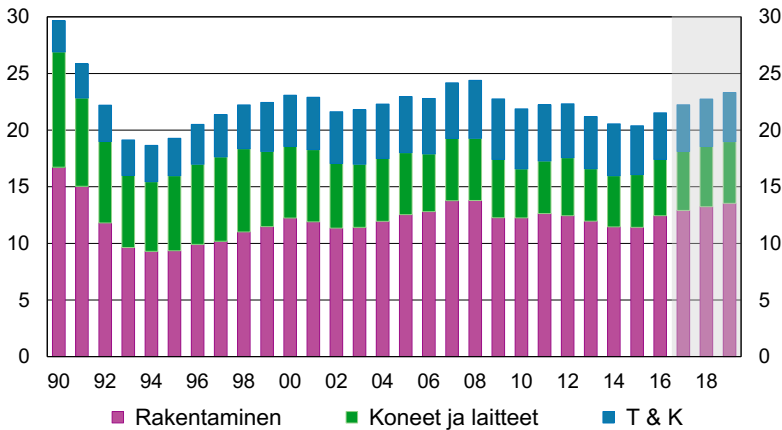
1.3.3 Yksityiset investoinnit

Yhä paranevat näkymät

Vuonna 2016 investoinnit vetivät Suomen talouden kasvuun. Vuonna 2017 yksityiset investoinnit ovat kehittyneet edelleen vahvasti ja kaikki investointityypit, ml. tutkimus- ja kehittämistoiminta, ovat kasvussa. Suomen talouskasvun vahvistuminen, viennin vilkastuminen ja matalalla pysyneet korot ovat olleet merkittäviä taustatekijöitä yksityisten investointien kasvulle. Myös vuosina 2018–2019 yksityisten investointien hyvän kasvun ennakoidaan jatkuvan myönteisen kansainvälisen kehityksen vahvistamana. Yksityiset investoinnit kasvavat ennustejaksolla keskimäärin viisi prosenttia vuodessa. Yksityiset investoinnit suhteessa BKT:hen nousevat ennustejakson lopulla pitkästä ajasta yli 19 prosenttiin.

Investoinnit

suhteessa BKT:een, %

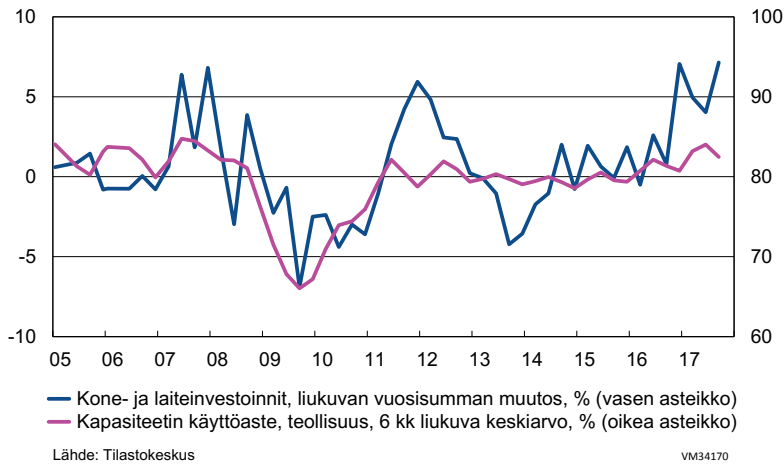

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kilpailukykysojimuksen seurauksena yritysten toimintaylijäämän kasvu on nopeutunut, mikä helpottaa investointien rahoittamista. EU-alueella investoinnit ovat palautuneet lähelle ennen finanssikriisiä vallinneita tasoja, mikä lisää Suomessa valmistettavien investointitavaroiden kysyntää. Viennin kasvu lisää investointeja etenkin teollisuudessa, joka investoi koneisiin, laitteisiin ja kuljetusvälineisiin sekä aineettomaan pääomaan.

Investoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

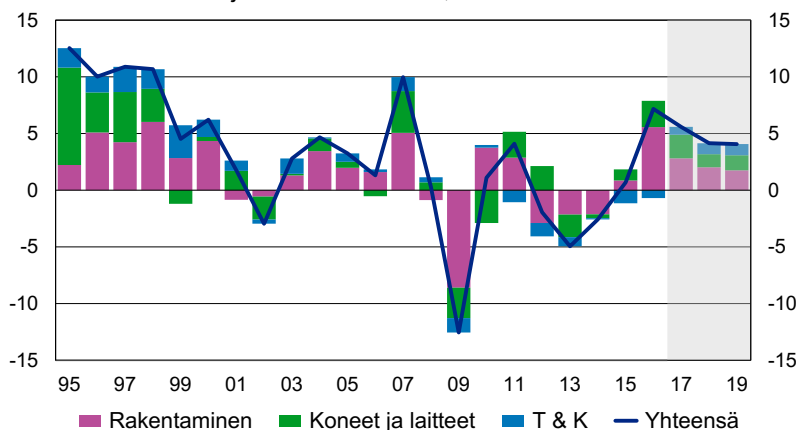

Vuonna 2017 erityisesti rakennusinvestointeja sekä kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointeja on tehty runsaasti. Asuntorakentamisen suhdannetilanteessa ei näy vielä rauhoittumista. Lisäksi vuoden 2018 alussa voimaanastuvien uusien rakentamismääräysten arvioidaan nostavan haettujen ja myönnettyjen lupien määriä loppuvuonna 2017 ja vastaavasti aloituksia v. 2018. Muissa talonrakennusinvestoinneissa kasvu on ollut tasaisempaa ja kasvuvauhti on hidastumassa vähitellen. Lähivuosien näkymät ovat edelleen hyvät. Uusia mm. kansainvälisiä sijoittajia on tullut asunto- ja kiinteistömarkkinoille, mikä on lisännyt rakennushankkeiden aloituksia. Myös kotitalouksien asunnonostoaikomukset ovat vahvistuneet. Korjausrakentamisen arvioidaan kehittyvän vakaasti noin kahden prosentin vuosivauhtia ennustejaksolla.

Valtion tukema asuntotuotanto on suhdannetilanteeseen nähden korkealla tasolla. Asuinrakennusinvestointien hinnat ovat nousseet kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen aikana vuodentakaisesta 3,4 %, kun vastaavaan aikaan rakennuskustannusindeksi on noussut vain 0,4 %. Tämä osoittaa suhdannetilanteen kiristymistä.

Suunnitteilla olevia teollisuuden suurhankkeita on useita ja ennusteessa on oletettu jonkin niistä käynnistyvän vuoden 2019 aikana. Tämä oletus nostaa muun talonrakentamisen, asuntorakentamisen sekä kone- ja laiteinvestointien ennustetta. Maa- ja vesirakentamisen arvioidaan kasvavan lähivuosina edelleen noin 2–2,5 prosentin vuosivauhtia. Myös tutkimus- ja kehittämistoimintaan investoidaan aiempia vuosia enemmän. Ennusteen mukaan näiden investointien kasvu on lähivuosina noin viiden prosentin tuntumassa. Ennustekauden lopulla tutkimus- ja kehittämisinvestointien suhde BKT:hen on reilut neljä prosenttia.

Investoinnit määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 8. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2016	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	47,7	-5,4	2,1	9,9	5,5	3,7	3,2
Asuinrakennukset	28,6	-6,5	2,0	10,5	5,3	4,7	1,3
Muut talorakennukset	19,1	-3,7	2,3	9,0	5,7	2,2	6,1
Maa- ja vesirakennukset	10,1	4,1	-0,9	10,2	2,1	2,5	2,2
Koneet ja laitteet	23,2	-1,6	4,4	10,1	9,0	4,9	5,7
T & K-investoinnit*	19,1	-0,5	-5,2	-3,3	3,6	5,2	5,3
Yhteensä	100,0	-2,6	0,7	7,2	5,6	4,1	4,1
Yksityiset	81,6	-3,4	2,2	7,9	6,7	4,5	4,7
Julkiset	18,4	0,9	-5,2	3,9	0,8	2,7	0,9
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		20,6	20,4	21,5	22,2	22,7	23,3
Yksityiset		16,4	16,5	17,6	18,3	18,8	19,4
Julkiset		4,2	3,9	4,0	3,9	3,9	3,9

* Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkisten investointien BKT-osuus pysyttelee lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa, vaikka julkisten investointien odotetaan hieman kasvavan tulevina vuosina. Julkisten investointien suurimmat erät ovat maa- ja vesirakennusinvestoinnit (30 %), muut rakennusinvestoinnit (30 %) sekä tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit (25 %). Julkisten investointien tasoa pitävät yllä mm. vilkas sairaalarakentaminen, panostukset kärkihankkeisiin ja väylien kunnostukseen sekä maakuntien ICT-järjestelmien kehittäminen.

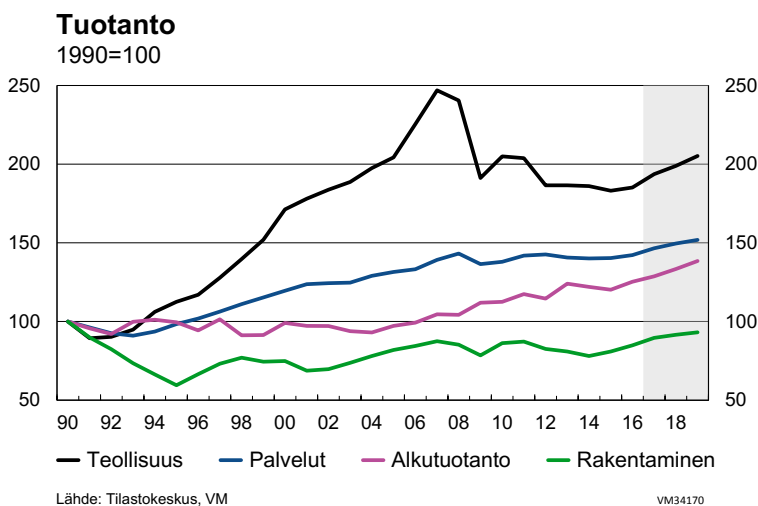
Julkisista investoinneista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtion investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Valtion investointien osuus on pienentynyt vuosituhannen alun 53 prosentista 45 prosenttiin, ja vastaavasti paikallishallinnon investointien osuus on kasvanut 47 prosentista noin 55 prosenttiin.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

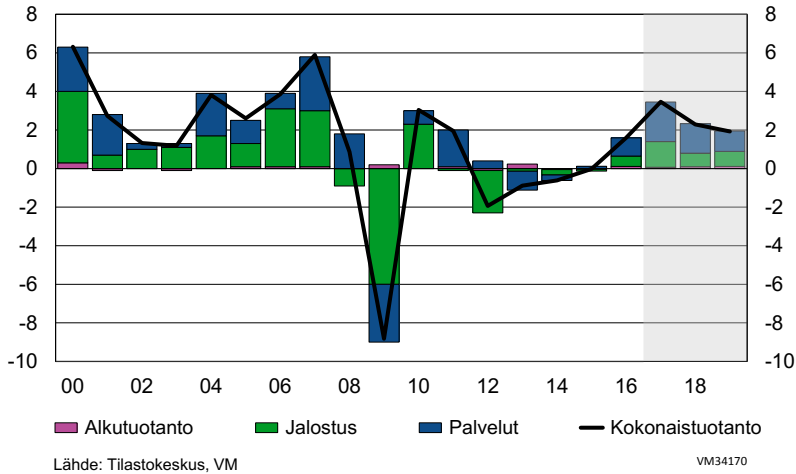
Vahvinta talouskasvua puoleen vuosikymmeneen

Alkuvuonna koko talouden arvonlisäys on kasvanut vajaat neljä prosenttia. Talouskasvu on perustunut monen toimialan tuotannon lisäämiseen, sillä kaikkien päätoimialojen arvonlisäys oli kohentuneesta kotimaisesta ja kansainvälisestä kysynnästä johtuen edellisvuotista suurempaa. Vahvinta kasvu oli teollisuudessa ja rakentamisessa, erityisesti teknologiateollisuudessa, jonka tuotanto lisääntyi yli seitsemän prosenttia. Palvelu- ja alkutuotanto kasvoivat nekin vahvasti, runsaat kolme prosenttia. Rahoitus- ja vakuutus toiminnan arvonlisäys kasvoi yli 10 %. Muita vahvan kasvun toimialoja olivat suunnittelukysynnän kasvattama liike-elämän palvelut sekä logistiikkakysynnän vilkastuttama liikenne. Monen toimialan arvonlisäys on edelleen finanssikriisiä edeltänyttä tasoa alempana, mutta merkittävimpiä poikkeuksia ovat kemianteollisuus, kiinteistöala ja liike-elämän palvelut.

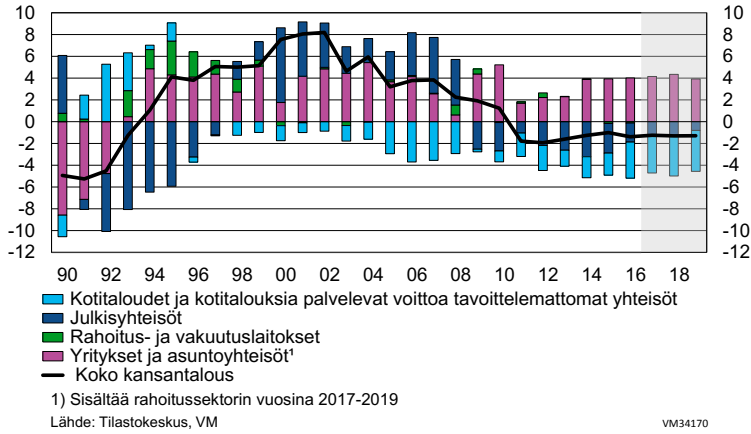
Syksyllä myönteiset merkit suhdannenousun jatkumisesta ovat vahvistuneet. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten ja yksityisen palvelutuotannon liikevaihdon kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustoiminta. Tuotantomahdollisuuksia vuosia rajoittanut kysynnän vähäisyys näyttää vaivaavan yrityksiä aiempaa vähemmän. Vielä vuosi sitten joka kolmas tai neljäs teollisuus-, rakennus- tai palvelualan yritys ilmoitti kysynnän puutteen hidastavan tuotannon kasvua, mutta syksyllä tehdyssä kyselyssä enää joka neljäs tai viides yritys raportoi riittämättömästä väli- tai lopputuotekysynnästä. Etenkin kiinteistöpalveluissa, tieto- ja viestintäpalveluissa, rakennusalalla sekä teknologiateollisuudessa ammattitaitoisen työvoiman puute rajoittaa kasvumahdollisuuksia jo merkittävästi kysyntää yleisemmin. Teollisuudessa myös kapasiteetin vähäisyys on vuodentakaista suurempi kasvun este, etenkin tekstiili- ja vaate- sekä metsäteollisuudessa. Senkin takia on luontevaa, että metsäteollisuuden yritykset ovat ilmoittaneet laajennusinvestoinneista.

Kokonaistuotanto toimialoittain määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Tuotannon kasvun esteistä huolimatta koko talouden arvonlisäyksen kasvu vauhdittuu. Kasvun taustalla on vahvasta kansainvälisestä kysynnästä kertova tilausten kasvu teollisuudessa, aloitettujen lukuisten yksityisten ja julkisten rakennushankkeiden eteneminen sekä palvelutuotannon kasvu. Vaikka alkuvuodesta nähty nopeimman kasvun vaihe näyttäisi olevan ohi, Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannetiedustelut viittaavat myönteisen suhdannevaiheen jatkuvan ainakin vuodenvaihteen yli. Lisäksi ennusteen taustaoletukset maailmankaupan ja -talouden kasvun nopeutumisesta tukevat vientiin suuntautuvaa teollisuustuotantoa ja siten välillisesti liike-elämän palvelutuotantoa. Erityisesti Suomen tärkeimmän kauppalueen, Euroopan, tuonnin vahvistuminen edesauttaa investointi- ja välituotteita valmistavaa suomalaista teollisuutta. Laaja-alaisesta kasvupohjasta ja erittäin vahvasta alkuvuodesta johtuen koko talouden arvonlisäys kasvaa tänä vuonna kolme ja puoli prosenttia. Kasvuvauhti tasaantuu ensi ja seuraavana vuonna, mutta kokonaistuotanto lisääntyy yhä noin kaksi prosenttia vuodessa vuosina 2018 ja 2019.

Nettoluotonanto sektoreittain
suhteessa BKT:een, %

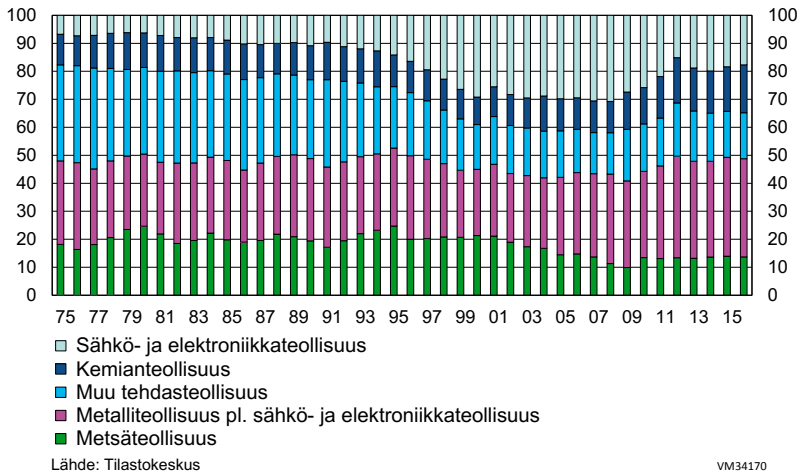

1.4.2 Jalostus

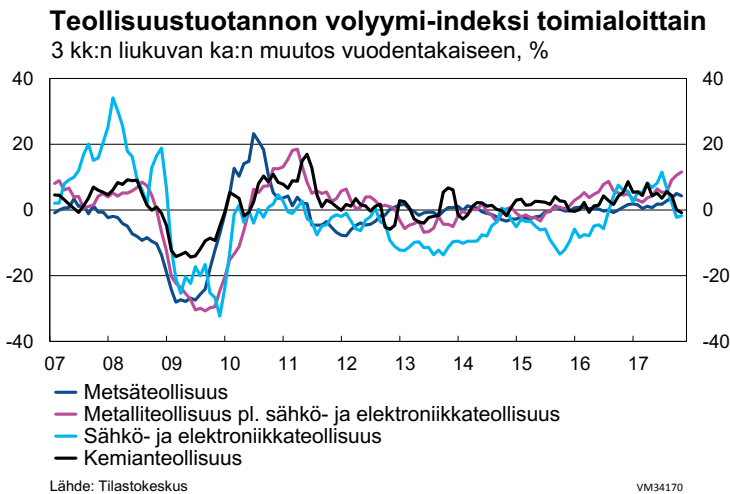
Teollisuuden lähiajan suhdannenäkymät myönteiset

Teollisuuden suhdannenousu on vahvinta seitsemään vuoteen. Tammi-syyskuussa tuotanto lisääntyi viisi prosenttia. Alkuvuonna kasvu oli tasaisen vahvaa kaikilla päätoimialoilla. Metsäteollisuudessa kasvuvauhti nopeutui mekaanisen metsäteollisuuden ja sellun sekä kartongin tuotannon lisääntyttyä. Metalliteollisuudessa erityisesti kuljetusvälineilaukset takaavat tuotantoa vuosiksi eteenpäin. Vain energiahuollossa arvonlisäys jäi vuodentakaista pienemmäksi.

Tehdasteollisuus
toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

Valtaosa teollisuustuotannosta on vientiin meneviä raaka-aineita ja investointitavaroita, joiden kysyntä on kohentunut maailmantalouden ja -kaupan vauhdittuessa sekä talouskasvun lisätessä kapasiteetin käyttöasteita. Lisäksi kustannuskilpailukyky on yksikkötyökustannuksilla mitattuna parantunut alkuvuonna. Teollisuuden yritykset ovatkin saaneet runsaasti uusia tilauksia, alkuvuonna 14 % enemmän kuin vuosittain. Eniten tilauksia on voittanut laivanrakennusteollisuus, mutta tilaukset ovat lisääntyneet myös kemian- ja metsäteollisuudessa. Vuodenvaihteen tuotanto-odotukset ovat siten myönteiset.

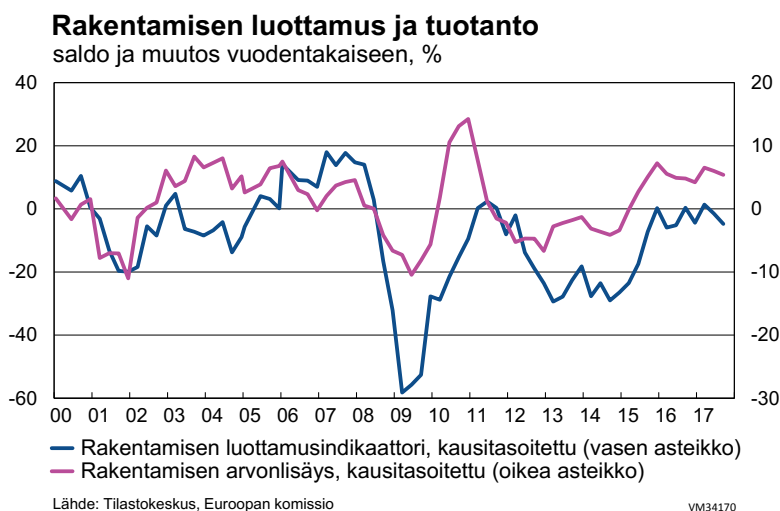

Suhdannetiedustelujen mukaan parhaat kasvuedellytykset ovat kemian- ja elintarviketeollisuudessa. Metsäteollisuudessa sellun, kartongin sekä sahatavaran kysyntä lisää tuotantoa. Lisäksi kapasiteetin lisäys Äänekoskella tukee metsäteollisuuden kasvua ensi vuodesta alkaen. Kokonaisuudessaan teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna neljä ja puoli prosenttia vahvan alkuvuoden kehityksen ja uusien tilausten myötä.

Lähi vuosina vientikysyntä lisääntyy maailmankaupan kasvun nopeutuessa ja tuonin odotetaan lisääntyvän ensi ja seuraavana vuonna erityisesti suomalaisyrityksille tärkeillä Euroopan markkinoilla. Tuotantokapasiteetin lisäykset ja yritysten ponnistelut tuotteidensa kilpailukyvyyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoa seuraavina vuosina. Teollisuuden arvonlisäyksen kasvu vakiintuu noin kolmeen prosenttiin vuosina 2018 ja 2019. Kasvusta huolimatta teollisuustuotannon taso v. 2019 on yhä jäämässä kuudenneksen pienemmäksi kuin huippuvuonna 2007.

Rakentamisessa kasvu tasaantuu

Rakentamisen tuotanto lisääntyi alkuvuonna lähes kuusi prosenttia, sillä lukuisia suuria rakennushankkeita on yhtä aikaa käynnissä. Toimialan kasvua edistää lisäksi rakentamisen monipuolisuus. Muuttoliike lisää asuntokysyntää kasvukeskuksissa ja kunnat investoivat terveydenhoito- sekä opetustiloihin. Lisäksi yritykset ovat käynnistäneet kapasiteetin laajennus- sekä korvaushankkeita, mikä näkyy liike-, toimisto- ja maatalousrakentamisessa. Uudisrakentaminen on kuitenkin vilkkaampaa kasvukeskuksissa kuin niiden ulkopuolella, eli kasvu jakautuu alueellisesti epätasaisesti. Korjausrakentamisen tarve on suuri erityisesti asuin- ja toimistorakennuksissa.

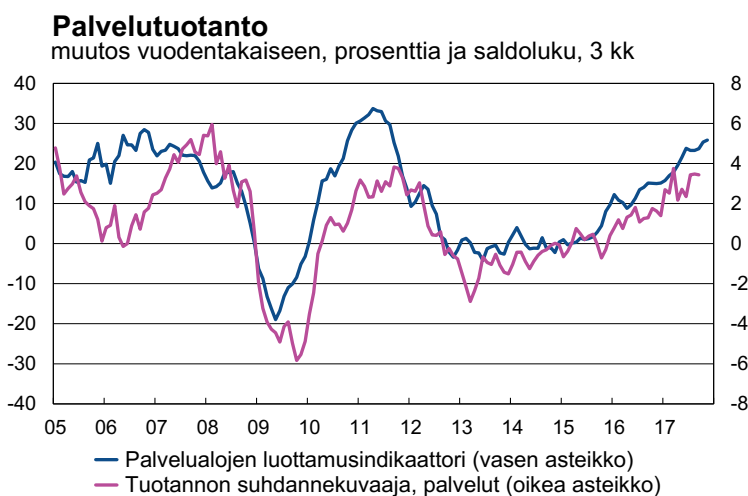
Rakentamisen tuotanto-odotukset ovat yhä varsin myönteiset. Kysyntää on monipuolisesti eri rakennustyypeille, joten yritykset kokevat tilauskannan olevan normaalia vahvempi. Myös myymättömien asuntojen määrä on vahvan kysynnän seurauksena pienentynyt. Lisäksi valtion investoinnit liikenneväyliin lisäävät maa- ja vesirakentamista tänä vuonna. Kasvua rajoittaakin lisääntyvässä määrin ammattitaitoisen työvoiman puute. Käynnissä olevien rakennushankkeiden tukemana rakennusalan tuotanto lisääntyy tänä vuonna viime vuotta enemmän, runsaat viisi prosenttia.

Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa vilkkaana myös ensi ja sitä seuraavana vuonna, mutta uusien aloitusten määrä ei enää lisäännä viime vuosien tahtiin, joten kasvuvauhti hidastuu. Vuosina 2018–2019 painopiste on muutamissa suurissa rakennushankkeissa ja rakentamisen arvonlisäys kasvaa noin kahden prosentin vuosivauhtia. Kasvun seurauksena vuoden 2017 rakennustuotannon taso on ylittämässä v. 2007 saavutetun tason.

1.4.3 Palvelut

Palveluiden kasvu on laaja-alaista

Palvelutuotanto on kasvanut yhtäjaksoisesti runsaat kaksi vuotta. Alkuvuonna palveluiden arvonlisäys oli runsaat kolme prosenttia viimevuotista suurempi. Kasvun pohja oli lisäksi laaja, sillä niin yksityinen kuin julkinenkin palvelutuotanto lisääntyi tammi-syyskuussa. Nopeimmin kasvoivat rahoitus- ja vakuutustoiminta sekä liike-elämän palvelutuotanto. Myös kuluttajapalveluissa myynti on lisääntynyt vaatimattomasta ostovoiman kehityksestä huolimatta.

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Yksityisten palveluiden suhdannetilanne on vahva. Myynti on kasvussa ja sen odotetaan yleisesti jatkavan kasvuaan vuodenvaihteessa. Silti palvelutoimialoilla kysynnän puute on yhtä suuri kasvun este kuin ammattitaitoisen työvoiman saanti. Parhaat kasvuedellytykset ovat informaatio- ja viestintäpalveluissa. Myös kaupan, rahoitus- ja vakuutustoiminnan sekä majoitus- ja ravintolapalveluiden myynnin odotetaan jatkuvan vilkkaana. Tänä vuonna palveluiden arvonlisäys kasvaa kolme prosenttia viime vuodesta.

Sekä teollisuuden että muiden toimialojen kysynnän vahvistuminen tukee palvelutuotannon kasvuedellytyksiä. Kuluttajavetoiset palvelut kärsivät vaatimattomasta ostovoimakehityksestä, mutta kansainvälinen kysyntä lisää palvelutuotantoa, joka palvelee suoraan tai välillisesti ulkomaista kysyntää. Vuosina 2018 ja 2019 palvelutuotannon kasvu hidastuu hieman tästä vuodesta ja päättyy keskimäärin runsaaseen puoleentoista prosenttiin.

Taulukko 9. Tuotanto toimialoittain

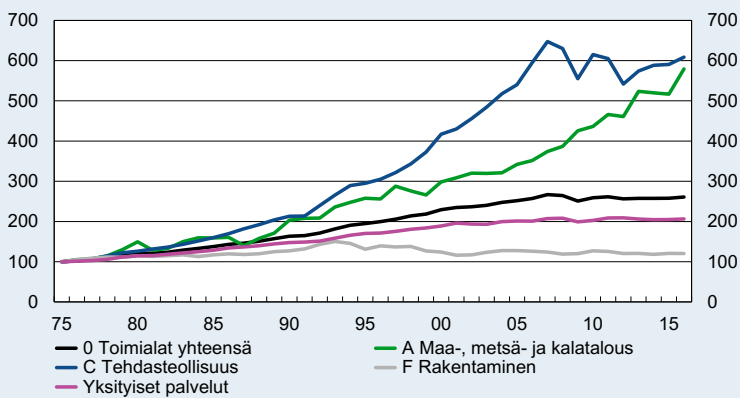
	2016	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**	Keski- määrin 2016/ 2006
	osuus, % ¹⁾	määrän muutos, prosenttia						
Teollisuus	20,3	-0,2	-1,6	1,1	4,6	2,7	3,2	-1,9
Rakentaminen	6,8	-3,6	3,7	4,9	5,3	2,2	1,6	0,1
Maa- ja metsätalous	2,7	-1,7	-1,4	4,2	2,7	3,6	3,8	2,4
Teollisuus ja rakentaminen	27,1	-1,0	-0,3	2,0	4,8	2,6	2,8	-1,5
Palvelut	70,2	-0,4	0,2	1,3	3,0	2,1	1,5	0,7
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	-0,6	0,0	1,6	3,5	2,3	1,9	0,0
Bruttokansantuote markkinahintaan		-0,6	0,0	1,9	3,1	2,4	1,9	0,2
Kansantalouden työn tuottavuus		0,1	0,1	1,2	2,6	1,3	1,4	0,1

¹⁾ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

RAKENTAMISEN TUOTTAVUUSMYSTEERI

Työn tuottavuus rakentamisen toimialalla on Suomessa kasvanut 1980-luvulta lähtien heikommin kuin millään muulla yksityisen sektorin toimialalla. Jopa perinteisesti heikon tuottavuuden toimialoina pidetyt palvelut ovat kasvattaneet tuottavuuttaan enemmän kuin rakentaminen. Rakentamisen työn tuottavuus on itse asiassa laskenut 1990-luvulla ja on viime vuosina ollut samalla tasolla kuin 1980-luvulla.

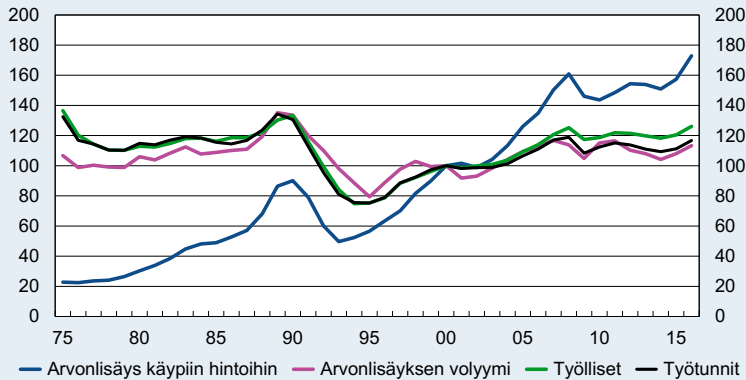
Työn tuottavuus toimialoittain
1975=100

Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus

Rakentamisen heikko tuottavuuskehitys ei ole pelkästään suomalainen ilmiö. Samankaltaista kehitystä on havaittu myös muissa Euroopan maissa (pl. Belgia) ja Yhdysvalloissa.

Rakentamisen arvonlisäys, työllisyys ja työtunnit 2000=100

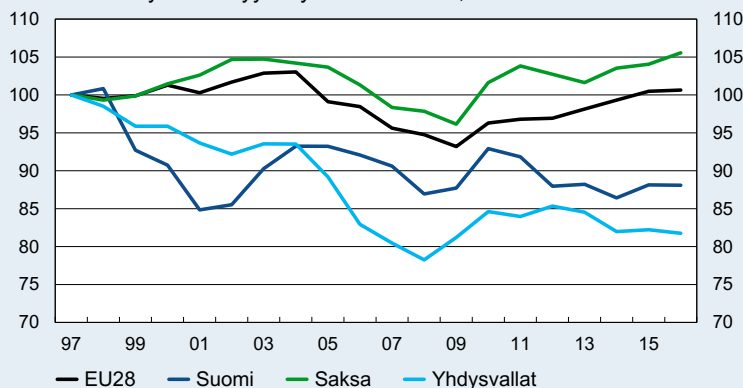
Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus

Suomessa rakentamisen tuottavuus on laskenut 1990-luvun jälkeen hieman enemmän kuin EU:n jäsenmaissa keskimäärin. Yhdysvalloissa rakentamisen tuottavuus on laskenut vielä voimakkaammin kuin Suomessa.

Yhtenä syynä rakentamisen heikkoon tuottavuuskehitykseen voi olla laadun arvioinnin vaikeus. Rakentamisen arvonlisäys käyvin hinnoin on kasvanut Suomessa varsin ripeästi. Tästä kasvusta valtaosa on kansantalouden tilinpidon mukaan johtunut kuitenkin hintojen noususta, jolloin laadun ja määrän muutosta mittaava volyyymi on kasvanut huomattavasti hitaammin.

Työn tuottavuus rakentamisessa

arvonlisäyksen volyyymi työtuntia kohden, 1997=100

Lähde: Eurostat, BEA, BLS

Muihin toimialoihin verrattuna käypähintaisen arvonlisäyksen ja arvonlisäyksen volyymin välinen ero, eli arvonlisäyksen implisiittinen hinta, on rakentamisessa erityisen suuri.

Arvonlisäyksen keskimääräinen vuosimuutos 1995 – 2016

	Käyvin hinnoin	Volyyymi	Hinta
Teollisuus (C)	2,7 %	3,0 %	-0,3 %
Rakentaminen (F)	5,8 %	1,3 %	4,5 %
Yksityiset palvelut	4,9 %	2,7 %	2,2 %

Arvonlisäyksen implisiittinen hinta on noussut rakentamisessa keskimäärin 4,5 % vuodessa vuoden 1994 jälkeen, kun teollisuudessa hinnat ovat laskeneet 0,3 % vuodessa ja yksityisissä palveluissa nousseet 2,2 % vuodessa.

Samana ajanjaksona rakentamisen työtunnit ovat kasvaneet keskimäärin 2,1 % vuodessa ja työllisten määrä 2,5 % vuodessa. Kun rakentamisen volyyymi on kasvanut vain 1,3 % vuodessa, on rakentamisen tuottavuus siis vähentynyt noin prosentin vuotta kohden.

Jos työtuntia kohden olisi koko ajan rakennettu saman verran määrällistä suoritetta, eli vaikkapa kuutiometrejä uusiin rakennuksiin, niin volyymin olisi pitänyt kasvaa myös 2,1 % vuodessa, olettaen että laatu olisi pysynyt vakiona. Tuottavuuden heikentyminen viittaa siihen, että joko työtuntia kohden tehdään rakennuksilla jatkuvasti vähemmän määrällistä suoritetta tai vaihtoehtoisesti rakentamisen laadun paranemista ei ole pystytty täysimääräisesti ottamaan huomioon volyymiestimaateissa.

On vaikea uskoa, että samanlaatuista suoritetta tehtäisiin rakennuksilla jatkuvasti vähemmän työtuntia kohden. Sen sijaan on täysin mahdollista, että laatuvaatimusten nouseminen hidastaa työsuoritetta. Toisin sanoen samankokoisen talon rakentamiseksi tai peruskorjaukseksi tarvitaan enemmän työtunteja kuin 20 vuotta sitten, koska laatuvaatimukset ovat nousseet. Laadun paranemisen pitäisi nostaa tuotoksen ja arvonlisäyksen volyymia ja sitä kautta myös parantaa mitattua tuottavuutta. Näyttäisi siis siltä, että varsinkin rakentamisen arvonlisäyksen tilastoinnissa hinnan ja määrän arviointia on syytä kehittää.

Lisäksi rakennustoiminnassa on toistaiseksi otettu suhteellisesti vähemmän käyttöön prosessimaisia työtapoja, vaikka ne teollisuudessa ovat tehostaneet tuottavuutta merkittävästi. Tätä voi osaltaan selittää se, että rakennusalan yritykset ovat keskimäärin huomattavasti teollisuuden toimialan yrityksiä pienempiä ja niitä on yli kaksinkertainen määrä verrattuna teollisuusyrityksiin. Usein rakennustyömaat ovat paikanpäällä tapahtuvaa, joka projektiin uudelleenorganisoidua toimintaa, jolloin aiemmat tuottavuutta kehittävät innovaatiot eivät leviä riittävän tehokkaasti. Toisaalta teollisuuteen verrattuna rakentaminen on myös voimakkaasti säädelty toimiala, jossa innovatiivisuuteen ei ole jatkuvan sääntelyn takia kannattanut investoida vastaavasti. Rakentaminen on kansantalouden työllisyyden ja tulonmuodostuksen kannalta merkittävää toimintaa, joten alan sääntelyä tulisi kehittää myös tuottavuuden näkökulmasta.

Rakennusala ei näyttäisi toistaiseksi merkittävästi kehittäneen tuotantotapojaan hyödyntämällä esimerkiksi informaatioteknologiaa. Esimerkiksi tilastojen mukaan T&K toiminnan vaikutus rakentamisen tuottavuuteen on ollut keskimäärin nolla vuosina 1995 - 2016, kun se teollisuudessa paransi alan tuottavuutta keskimäärin 0,8 prosenttiyksikköä vuodessa. Tosin on mahdollista, että tätäkin tulosta hämärtää em. tilastohaaste erottaa laadun ja määrän muutosta.

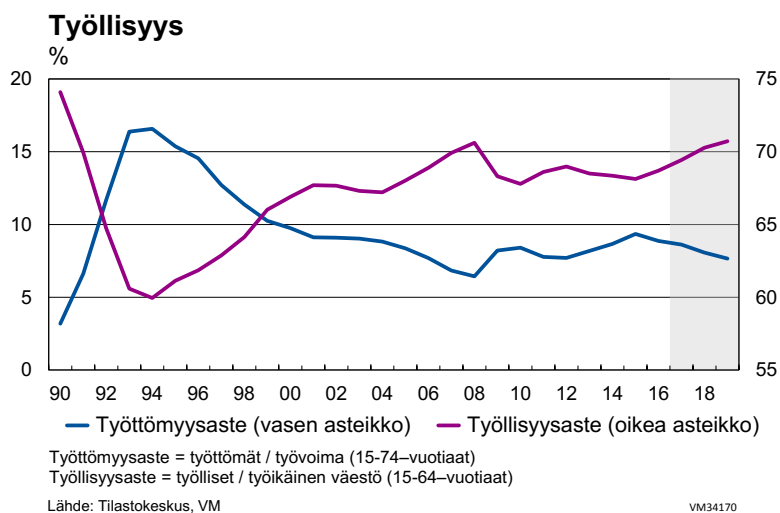
1.5 Työvoima

Työllisyyden kasvu vahvistuu edelleen vuonna 2018

Taloudellisen aktiviteetin laajapohjainen ja nopea voimistuminen on parantanut työllisyystilannetta vuoden 2017 aikana. Työllisten määrä nousi tammi–lokakuussa 0,7 % vuodentakaiseen verrattuna. Työtunnit eivät ole lisääntyneet kilpailukykyso-
pimukseen sisältyvästä työajan pidentämisestä huolimatta juuri sen enempää.

Avoimien työpaikkojen määrä on noussut selvästi vuoden 2017 aikana: Tilastokes-
kuksen mukaan avoimia työpaikkoja oli kolmannella neljänneksellä 12 % enemmän
kuin vuotta aiemmin. Vahvana jatkuva talouskasvu ja voimistunut työvoiman kysyn-
tä nostavat v. 2017 työllisten määrän 0,7 % edellisvuotta korkeammaksi, jolloin työl-
lisysaste nousee 69,4 prosenttiin.

Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työttömyys on laskenut hyvin hi-
taasti v. 2017 ja työttömyysasteen trendi oli lokakuussa 8,5 prosentissa. Työttömyys-
asteen hidas lasku johtuu ainakin osittain piilotyöttömien sekä muiden työvoiman
ulkopuolisten aktivoitumisesta työnhakuun, mikä on normaalia suhdannetilanteen
parantuessa. Ennuste vuoden 2017 työttömyysasteeksi on 8,6 %.

Työllisyyden kasvun jatkumiselle vuosina 2018 ja 2019 on varsin hyvät edellytykset. Avoimien työpaikkojen määrät ovat sekä TEM:in työnvälitystilaston että Tilastokeskuksen Avoimet työpaikat -tilaston mukaan hyvin korkealla tasolla. Yritysten työllisyysodotukset olivat marraskuussa Euroopan komission luottamusindikaattorien mukaan Suomessa korkeimmillaan vuoden 2011 jälkeen. Bruttokansantuotteen kohtuullisen nopeana jatkuva kasvu ylläpitää työvoiman kysyntää ennustejaksolla. Työllisyyden kasvu nopeutuu v. 2018 1,0 prosenttiin ja työllisyys kasvaa 0,6 % vielä v. 2019. Työllisyysaste nousee näin 70,7 prosenttiin v. 2019.

Työvoiman ulkopuolisten henkilöiden aktivoituminen työnhakuun hidastanee työttömyysasteen laskua vielä v. 2018, mutta ei yhtä voimakkaasti kuin kuluvana vuonna. Vastaavasti alityöllisten suuri määrä voi hidastaa sekä työllisyysasteen nousua että työttömyysasteen laskua, mikäli osa työn kysynnästä kanavoituu nykyisille alityöllisille lisäämättä uusien työllisten määrää. Työttömyys pysyy siten melko korkeana koko ennustejaksolla voimistuneesta talouskasvusta huolimatta. Työttömyysaste laskee 8,1 prosenttiin v. 2018 ja edelleen 7,7 prosenttiin v. 2019.

Työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrä on v. 2017 laskenut nopeasti kaikissa ikäryhmissä TEM:in työnvälitystilaston mukaan. Osa tästä laskusta johtuu kuitenkin pelkästään rekisteritietojen korjaamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) mukaan kolmen kuukauden välein toteutettavien työttömien haastattelujen on arvioitu ajantasaistaneen työnvälitystilaston työttömyyslukuja jopa 20 000–30 000 henkilöllä. Vahvan talouskasvun myötä pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrän voidaan odottaa vähenevän edelleen lähivuosina, joskin hitaammin kuin v. 2017.

Työvoiman tarjonta ei suuressa määrin rajoita työllisyyden kasvua ennustejaksolla, sillä työttömien ja piilotyöttömien yhteenlaskettu määrä on edelleen suuri. Tietyissä ammattiryhmissä työvoimapulaa on silti jo havaittavissa. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin ja TEM:in ammatibarometrin mukaan pulaa on erityisesti rakentamisen ja kiinteistöpalvelujen ammatillisista sekä sosiaali- ja terveystyöpalvelujen asiantuntijoista.

Taulukko 10. Työvoimatase

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö 15-74-vuotiaat	4 096	4 102	4 109	4 115	4 127	4 138
muutos	9	6	7	6	12	11
Työikäinen väestö 15-64-vuotiaat	3 491	3 476	3 463	3 451	3 441	3 436
muutos	-17	-15	-13	-12	-10	-5
Työlliset (15-74-vuotiaat)	2 447	2 437	2 448	2 466	2 490	2 506
siitä 15-64-vuotiaat	2 386	2 368	2 379	2 396	2 418	2 430
Työttömät (15-74-vuotiaat)	232	252	237	233	219	208
	prosenttia					
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	68,3	68,1	68,7	69,4	70,3	70,7
Työttömyysaste (15-74-vuotiaat)	8,7	9,4	8,8	8,6	8,1	7,7
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	18	12	16	17	17	17

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Vuonna 2017 ansiotaso kehittyi pääosin työmarkkinaosapuolten neuvotteleman kilpailukyky sopimuksen mukaisesti. Sopimuspalkkoja ei korotettu ja julkisen sektorin lomarahoja leikattiin 30 %. Näiden tekijöiden yhteisvaikutuksena sopimuspalkkojen arvioidaan laskevan keskimäärin 0,3 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen oletetaan nostavan ansioita 0,5 %. Näin ollen nimellisten ansioiden arvioidaan kasvavan 0,2 % v. 2017.

Koko talouden palkkasumman kasvu on v. 2017 ollut selvästi nopeampaa kuin mitä ansiotason ja työllisyyden kasvun perusteella voisi olettaa. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, että palkansaajien työllisyys on kasvanut huomattavasti yrittäjien työllisyyttä nopeammin. Lisäksi lomarahojen leikkaukset ajoittuvat tilastoissa eri tavoin, mikä on vaikeuttanut palkkatilastojen vertailua. Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 2,3 % v. 2017.

Vuosien 2018 ja 2019 palkankorotuksista neuvotellaan toimialoitain. Teknologiateollisuuden ja Teollisuusliiton 30.10.2017 saavuttaman neuvottelutuloksen mukaan palkoista voidaan sopia paikallisesti. Jos paikallisesta palkkaratkaisusta ei päästä sopimukseen, sopimuspalkkoja korotetaan 1.1.2018 alkaen 1,1 prosentin yleiskorotuksella ja 0,5 prosentin yrityskohtaisella erällä sekä 1.1.2019 alkaen 0,9 prosentin yleiskorotuksella ja 0,7 prosentin yrityskohtaisella erällä.

Ennusteessa on oletettu, että muiden toimialojen palkkaratkaisut pääosin seuraavat teollisuuden viitoittamaa tasoa. Palkkaliukumien on ennakoitu jäävän keskimääräistä pienemmiksi paikallisen sopimisen ja yrityskohtaisten erien vuoksi.

Ansiotaso kasvaa 2,0 % vuosina 2018 ja 2019. Tämä ansiotason nousu on edelleen 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa korkean työttömyyden kanssa. Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 3,0 % v. 2018 ja 2,6 % v. 2019.

Taulukko 11. Käytettävissä oleva tulo

	2016	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**	Keski-
	osuus, %							määrin 2016/2006
	muutos, prosenttia							
Palkansaajakorvaukset	58,8	0,3	1,0	1,7	0,8	2,2	2,3	2,4
Palkat ja palkkiot	47,6	0,4	1,0	1,5	2,3	3,0	2,6	2,5
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	11,2	-0,2	1,3	2,5	-5,6	-1,4	1,0	2,1
Omaisuus- ja yrittäjätulot, netto	25,2	6,4	6,3	6,5	14,1	8,8	7,1	0,8
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	16,0	1,0	0,2	5,7	1,9	2,0	2,5	3,3
Kansantulo	100,0	1,8	2,1	3,5	4,3	4,0	3,7	2,1
Käytettävissä oleva tulo		1,8	2,2	3,6	4,4	4,1	3,8	2,1
Bruttokansantulo, mrd. euroa		207,3	211,2	217,8	227,3	236,4	245,2	

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**	Keski- määrin 2016/2006
	muutos, prosenttia						
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,6	0,6	-0,3	1,6	1,6	2,1
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,7	0,8	0,5	0,5	0,4	0,4	0,6
Ansiotasoindeksi	1,4	1,4	1,1	0,2	2,0	2,0	2,7
Reaalinen ansiotas ¹⁾	0,4	1,6	0,5	-0,6	0,6	0,5	1,1
Keskiansiot ²⁾	1,2	1,4	0,7	1,5	2,1	2,1	2,2
Työkustannukset tuoteyksikköä kohtikoko kansantaloudessa ³⁾	0,9	1,1	0,1	-2,6	0,0	0,4	2,3

¹⁾ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

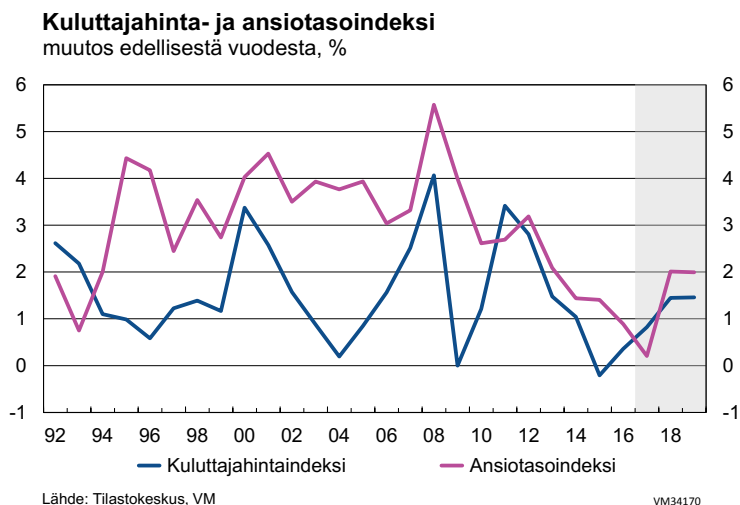
²⁾ Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla.

Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³⁾ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä kuluttajahinnat nousivat 0,7 % vuodentakaisesta kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Kuluttajahintojen kasvu kiihtyi loppuvuodesta 2016 ja alkuvuodesta 2017, mutta hidastui jälleen vuoden 2017 toisella ja kolmannella neljänneksellä. Energiahintojen vaikutus inflaatioon on merkittävä, sillä raakaöljyn hinta on noussut selvästi alimmilta tasoiltaan. Palveluiden hinnat nousivat vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä 1,4 % vuodentakaisesta ja vastaava luku jalostetuille elintarvikkeille oli 0,4 %. Tuoreruuan hinnat olivat vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Toisaalta tavaroiden hinnat laskivat edelleen vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä vuodentakaisesta 1,0 %.

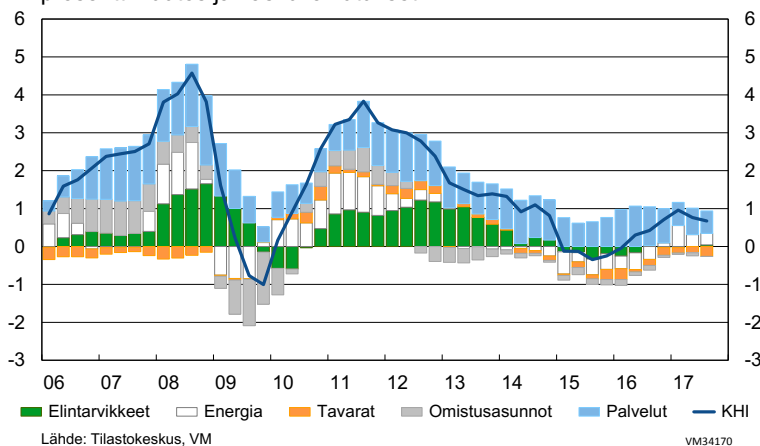
Ennuste vuoden 2017 inflaatioksi on 0,8 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaatiota kiihdyttää v. 2017 etenkin raakaöljyn hinnan selkeä nousu viime vuodesta. Öljyn keskimääräisen tynnyrihinnan ennustetaan olevan v. 2017 noin 8 euroa korkeampi kuin vuoden 2016 toteutunut keskihinta, joka oli 40 euroa. Öljyn hinnan nousun vaikutusten kertautuminen nopeuttaa myös yleisemmin hintojen nousua. Energiahintojen vaikutuksen inflaatioon ennustetaan pysyvän merkittävänä, mutta hieman tätä vuotta maltillisempänä, myös vuosina 2018–2019.

Palveluiden hintojen odotetaan v. 2017 nousevan noin 1,5 prosentin vauhtia, eli selkeästi hitaammin kuin v. 2016. Tähän vaikuttavat mm. vuodelle 2017 sovittu palkkaratkaisu ja vuokrien nousun hidastuminen. Kiihtyvää palveluinflaatiota on v. 2017 havaittu erityisesti ravintola-, kahvila- ja muissa ateriapalveluissa. Vuosina 2018–2019 palveluiden hinnat nousevat noin kahden prosentin vuosivauhdilla. Tähän vaikuttavat mm. syksyllä 2017 solmitut palkkaratkaisut.

Elintarvikkeiden hintakehitys on pysynyt v. 2017 maltillisena mm. makeisveron poiston ja elintarviketeollisuuden raaka-aineiden varovaisen hintakehityksen johdosta. Tavaroiden hintoihin vaikuttavat mm. tuontihinnat, jotka ovat kääntyneet v. 2017 nousuun pitkään jatkuneen laskun jälkeen. Tavaroiden hintojen odotetaan kuitenkin laskevan v. 2017, jo neljättä vuotta peräkkäin. Muutokset välillisessä verotuksessa kiihdyttävät inflaatiota v. 2018 arviolta 0,3–0,4 prosenttiyksikköä. Inflaatiota kiihdyttävät eteenkin tupakka- ja alkoholiverojen korotukset.

Kuluttajahintaindeksi

prosenttimuutos ja kasvuaikutukset

Vuonna 2018 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitatun inflaation odotetaan nousevan 1,4 % talouskasvun jatkuessa. Vastaava luku vuodelle 2019 on 1,5 %. Hinnat nousevat tulevina vuosina laajemmin eri hyödykeryhmissä, mutta palveluiden hintojen nousun vaikutus kokonaisinflaatioon pysyy jatkossakin suurimpana. Maltillisesti nousevan öljyn hinnan, vahvistuvan Yhdysvaltain dollarin sekä tasoltaan matalan mutta nousevan korkotason odotetaan myös kiihdyttävän inflaatiota ennustejaksolla.

Euroalueen inflaatio yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna oli vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä keskimäärin 1,4 %. Energian hinnan nousua ja sen välillisiä vaikutuksia lukuun ottamatta inflaatio on kuitenkin pysytellyt maltillisena. Euroalueen asteittain vahvistunut talouskasvu ei siis ole vielä riittänyt nostamaan inflaatiota, sillä esimerkiksi korkea työttömyys on pitänyt palkankorotukset maltillisina. Euroopan keskuspankin asiantuntijoiden ennusteen mukaan euroalueen inflaatio on 1,5 % v. 2017, 1,4 % v. 2018 ja 1,5 % v. 2019. Vertailukelpoiset yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin kasvuluvut valtiovarainministeriön ennusteissa ovat Suomen osalta 0,9 % v. 2017, 1,4 % v. 2018 ja 1,5 % v. 2019.

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

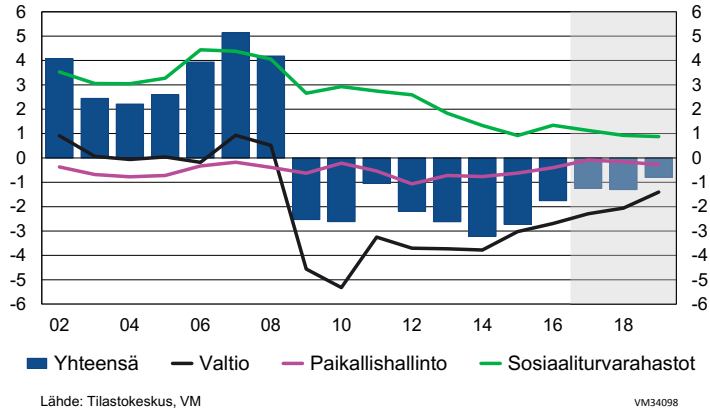
Julkisyhteisöjen alijäämä on pienentynyt vuosikymmenen puolivälistä lähtien. Ensin alijäämää kohensivat pääasiallisesti sopeutustoimet ja myöhemmin myös talouskasvun käynnistyminen. Kehitys jatkuu samankaltaisena lähivuodet, mutta alijäämän supistuminen on hyvin verukkaista. Julkinen talous on edelleen vuosikymmenen loppupuolella alijäämäinen.

Suotuisa suhdannetilanne ei yksistään poista julkisen talouden rakenteellisia ongelmia. Väestön ikärakenteen muutos ja suurten ikäluokkien jääminen eläkkeelle on alkanut 2010-luvulla kasvattaa erityisesti eläkemenoja. Eläkemenojen kasvu supistaa työeläkelaitosten ylijäämää. Ensi vuosikymmenellä suurin menojen kasvupaine kohdistuu hoito- ja hoivamenoihin.

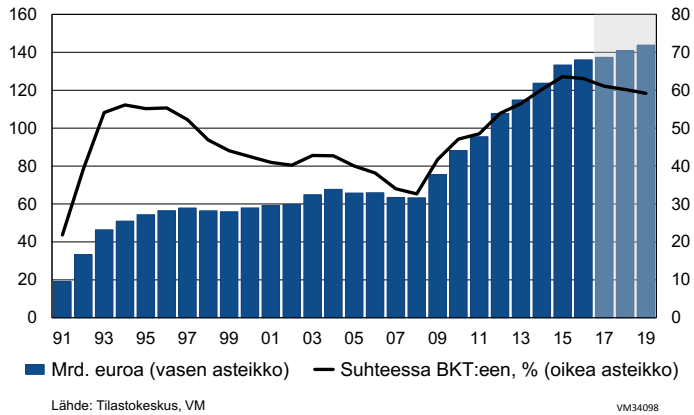
Julkinen velka suhteessa BKT:hen kääntyi laskuun v. 2016. Velkasuhde alenee vuoteen 2019 mennessä vajaaseen 60 prosenttiin. Nimellisesti velka kasvaa kuitenkin edelleen kohoten vuosikymmenen loppupuolella vajaaseen 144 mrd. euroon. Velka on 2020-luvulle tullessa siten korkealla tasolla, minkä vuoksi julkisen talouden liikkumatila on aiempaa pienempi mahdollisen uuden taantumien tullen.

Veroaste laskee lähivuosina selvästi. Veroastetta alentavat mm. kilpailukykysojimus ja siihen kytketyt verokevennykset. Myös menoaste laskee selkeästi. Valtion budjetin tiukka menokuri pitää menojen kasvun hitaana ja työttömyysmenot supistuvat työllisyystilanteen parantuessa.

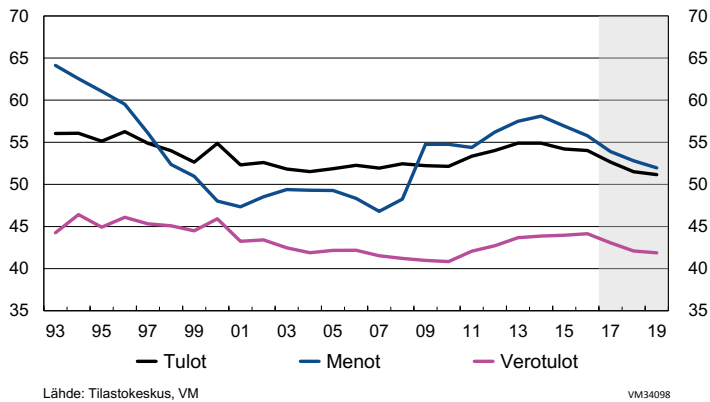
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä suhteessa BKT:een, %

Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:een, %

Taulukko 13. Julkisyhteisöt ¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	33,8	34,8	35,6	37,1	37,7	39,3
Tuotannon ja tuonnin verot	29,6	29,7	31,1	31,3	32,1	32,8
Sosiaalivakuutusmaksut	26,3	27,0	28,0	27,5	28,0	28,9
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²⁾	90,1	92,2	95,2	96,9	98,5	101,7
Muut tulot ³⁾	23,2	22,1	21,8	22,5	22,7	23,3
siitä korkotulot	2,1	2,1	1,9	1,9	2,0	2,1
Tulot yhteensä	112,8	113,6	116,5	118,4	120,5	124,3
Kulutusmenot	50,7	51,1	51,7	51,5	52,7	54,0
Tukipalkkiot	2,7	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7
Sosiaalietuudet ja -avustukset	40,3	41,6	42,3	43,1	44,2	45,3
Muut tulonsiirrot	6,1	5,8	5,6	5,5	5,4	5,5
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	49,0	50,2	50,6	51,3	52,4	53,5
Pääomamenot ⁴⁾	9,3	9,0	9,0	9,6	9,9	10,2
Muut menot	10,4	9,0	8,8	8,8	8,6	8,6
siitä korkomenot	2,5	2,4	2,3	2,2	2,1	2,1
Menot yhteensä	119,4	119,3	120,2	121,2	123,6	126,2
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-6,6	-5,7	-3,8	-2,8	-3,0	-1,9
Valtionhallinto	-7,8	-6,3	-5,8	-5,2	-4,8	-3,4
Paikallishallinto	-1,6	-1,3	-0,9	-0,2	-0,4	-0,7
Työeläkelaitokset	3,4	2,7	2,4	2,0	1,9	1,6
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,7	-0,8	0,5	0,6	0,3	0,5
Perusjäämä ⁵⁾	-6,2	-5,3	-3,3	-2,4	-2,9	-2,0

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan

²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 14. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,9	44,0	44,1	43,1	42,1	41,9
Julkisyhteisöjen menot ¹⁾	58,1	56,9	55,8	53,9	52,8	52,0
Nettoluotonanto	-3,2	-2,7	-1,7	-1,2	-1,3	-0,8
Valtionhallinto	-3,8	-3,0	-2,7	-2,3	-2,1	-1,4
Paikallishallinto	-0,8	-0,6	-0,4	-0,1	-0,2	-0,3
Työeläkelaitokset	1,7	1,3	1,1	0,9	0,8	0,7
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,3	-0,4	0,2	0,3	0,1	0,2
Perusjäämä ²⁾	-3,0	-2,5	-1,5	-1,1	-1,2	-0,8
Julkisyhteisöjen velka	60,2	63,6	63,1	61,1	60,2	59,2
Valtionvelka	46,3	47,6	47,5	47,1	46,7	46,0
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	626	619	614	610	609	605
Valtio	139	133	131	130	128	127
Paikallishallinto	477	475	473	469	470	468
Sosiaaliturvarahastot	11	11	11	11	11	11

¹⁾ EU-harmonisoitu

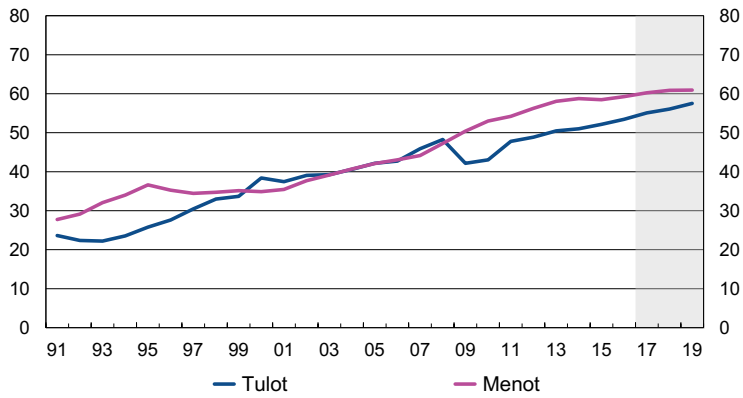
²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.2 Valtiontalous

Valtiontalouden alijäämä jatkaa supistumistaan ennustejaksolla. Hyvä suhdannetilanne tukee verotulojen kasvua, mutta toisaalta verotulojen suotuisaa kasvua vaimentavat päätösperäiset verokevennykset v. 2017 ja 2018. Vuoden 2017 osalta verotuottoja kasvattaa poikkeuksellisen suuri kertaluonteinen tekijä. Kansantalouden tilinpidon mukainen valtiontalouden alijäämä on huomattavan suuri vielä v. 2019. Valtion nimellinen velka kasvaa edelleen, joskin hidastuvaan tahtiin. Velka suhteessa BKT:hen alenee.

Valtion menoja supistavat ennustejaksolla hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet, kilpailukykysovimukseen liittyvät vuosityöajan pidennys ja tilapäiset lomarahojen leikkaukset sekä turvapaikanhakijoihin liittyvien kustannusten aleneminen. Valtion korkomenot pysyvät myös edelleen poikkeuksellisen alhaisina. Valtion menoja lisäävät toisaalta ennustejaksolla erityisesti hallituksen kärkihankkeet, perusväylänpito, maakuntien ICT-järjestelmien kehittäminen sekä puolustusvoimien hankinnat.

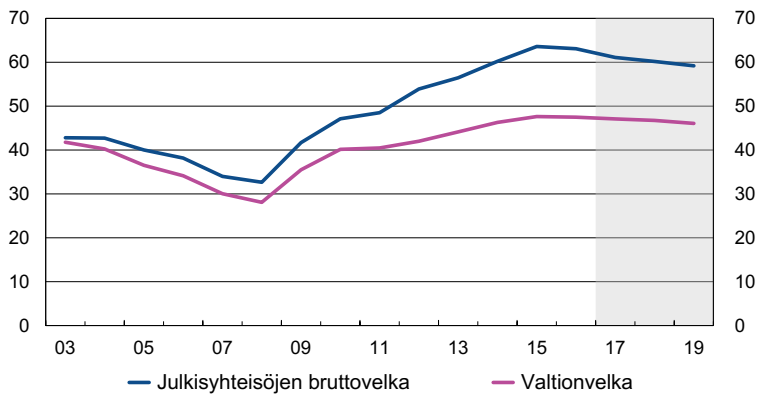
Valtion tulot ja menot mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 15. Valtionhallinto¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	12,6	13,0	13,7	14,5	14,8	15,5
Tuotannon ja tuonnin verot	29,6	29,7	31,1	31,3	32,1	32,8
Verot yhteensä ²⁾	42,7	43,3	45,3	46,7	47,6	49,0
Muut tulot ³⁾	8,8	9,2	8,6	8,9	9,0	9,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Tulot yhteensä	51,5	52,5	53,9	55,6	56,6	58,2
Kulutusmenot	13,7	13,7	14,1	14,0	14,3	14,6
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	38,2	38,2	38,8	39,8	40,1	39,9
Siitä muille julkisyhteisöille	26,2	26,2	27,1	28,1	28,4	28,1
Korkomenot	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0	2,0
Pääomamenot ⁴⁾	4,9	4,7	4,7	4,9	5,0	5,2
Menot yhteensä	59,2	58,9	59,7	60,7	61,5	61,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-7,8	-6,3	-5,8	-5,2	-4,8	-3,4
Perusjäämä ⁵⁾	-5,7	-4,4	-3,9	-3,4	-3,2	-1,8

¹⁾ Kansantalouden tilipidon mukaan

²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml. pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman korkomenoja

2.3 Paikallishallinto

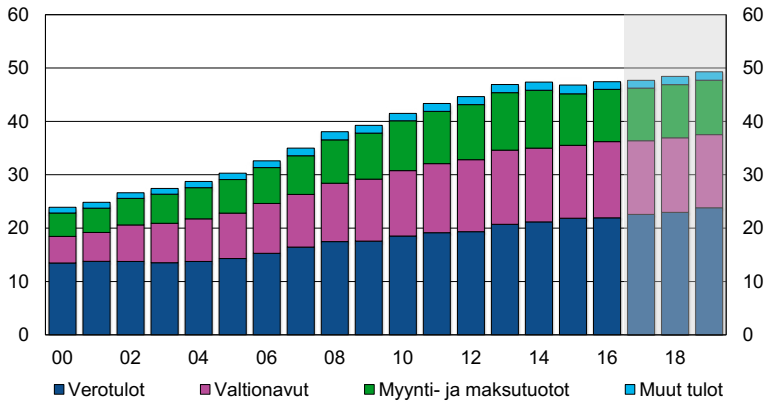
Paikallishallinnon rahoitusaseman viime vuosien vahvistuminen jatkuu v. 2017. Paikallishallinnon kulutusmenoja ovat supistaneet kilpailukykysovimuksen toimenpiteet, kuntatyönantajan eläkemaksujen alentuminen sekä hallituksen linjaamat sopeutustoimet. Lisäksi kunnat ja kuntayhtymät ovat jatkaneet toimintansa tehostamista ja taloutensa sopeuttamista hilliten menojen kasvua. Paikallishallinnon tuloja kasvattaa verotulojen kasvun piristyminen. Etenkin yhteisöveron tuotto on osoittautumassa poikkeuksellisen hyväksi v. 2017.

Paikallishallinnon alijäämä kasvaa hieman vuosina 2018 ja 2019, sillä kulutus- ja investointimenot kasvavat tuloja enemmän. Kulutusmenoja lisäävät mm. väestön ikääntymisestä johtuva hoito- ja hoivamenojen kasvu, ansiotason nousu kunta-alalla sekä varhaiskasvatusmaksujen alentaminen vuoden 2018 alusta. Lisäksi paikallishallinnon investointitarpeet ja korjausvelka pysyvät mittavina. Sairaalarakentaminen jatkuu vilkkaana, sillä kuntien ja kuntayhtymien suuriin investointeihin on myönnetty poikkeuslupia merkittävä määrä. Paikallishallinnon velka jatkaa loivaa kasvuaan ennustevuosina.

Kuntien ja kuntayhtymien omat sopeutustoimet ovat viime vuosina painottuneet menojen kasvua hillitseviin toimiin. Kunnallisveron korotukset ovat olleet hyvin maltillisia. Vuonna 2018 keskimääräinen kunnallisveroprosentti jopa laskee 0,04 prosenttiyksiköllä 19,86 prosenttiin. Lasku johtuu pitkälti Helsingin veronalennuksesta. Lisäksi kiinteistöverojen tuotot ovat jäämässä aiemmin arvioitua pienemmiksi, sillä hallitus perui kiinteistöveron alarajoihin suunnittelemansa korotukset. Vuoden 2017 yhteisöveron poikkeuksellisen hyvän kasvun taustalla on kertaluonteisia tekijöitä, joiden vaikutus ei ulotu tuleville vuosille. Siksi yhteisöveron tuotto laskee v. 2018.

Paikallishallinnon tulot

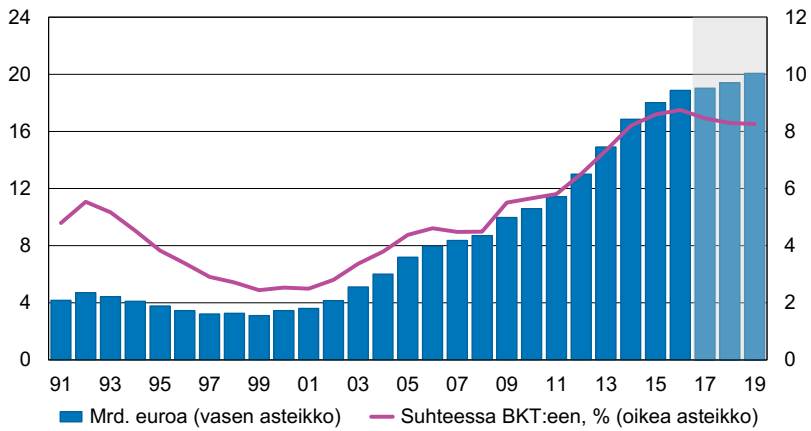
mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 16. Paikallishallinto¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	21,2	21,9	22,0	22,6	23,0	23,8
Siitä kunnallisvero	18,2	18,6	18,7	18,9	19,2	19,9
yhteisövero	1,4	1,7	1,5	1,9	1,9	2,0
kiinteistövero	1,5	1,6	1,7	1,8	1,8	1,9
Muut tulot ²⁾	18,5	18,5	19,0	18,6	18,9	18,8
Siitä korkotulot	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
tulonsiirrot valtiolta	13,8	13,7	14,3	13,8	14,0	13,7
Tulot yhteensä	39,6	40,3	40,9	41,2	41,9	42,6
Kulutusmenot	33,4	33,8	34,0	33,9	34,7	35,5
Siitä palkansaajakorvaukset	21,7	21,7	21,5	20,8	21,0	21,4
Tulonsiirrot	3,1	3,2	3,3	2,6	2,6	2,6
Siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	1,3	1,3	1,4	0,8	0,7	0,7
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääomamenot ³⁾	4,7	4,6	4,5	4,9	5,0	5,2
Menot yhteensä	41,2	41,6	41,8	41,3	42,3	43,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,6	-1,3	-0,9	-0,2	-0,4	-0,7
Perusjäämä ⁴⁾	-1,7	-1,4	-1,0	-0,3	-0,5	-0,8

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan

²⁾ Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

³⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

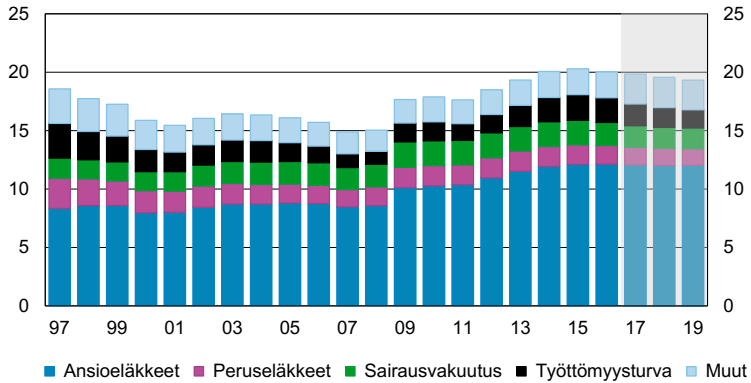
⁴⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.4 Sosiaaliturvarahastot

Vuonna 2016 työeläkelaitosten ylijäämä supistui 1,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun ylijäämä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä oli keskimäärin runsaat kolme prosenttia. Työeläkelaitosten ylijäämän asteittainen heikkeneminen jatkuu ennustejaksolla ja ylijäämä päättyy runsaaseen puoleen prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2019. Ylijäämän supistuminen johtuu siitä, että työeläkemenojen ripeä kasvu jatkuu eikä eläkemaksu- ja omaisuustulojen kasvu riitä kumoamaan sitä. Työeläkemenojen kasvua selittävät eläkeläisten määrän kasvu sekä keskimääräisen eläketaison nousu. Työeläkelaitosten omaisuustulot kääntyvät ennustejaksolla maltilliseen nousuun, mutta pysyvät alhaisina matalan korkotason vuoksi. Lisäksi eläkemaksutulojen kasvu nopeutuu hieman palkkasumman kasvun kiihtyessä. Maksutuloja lisää myös vuoden 2017 alussa tehty 0,4 prosenttiyksikön korotus yksityisen sektorin työeläkemaksuun. Maksun on sovittu pysyvän nykyisellä 24,4 prosentin tasolla myös vuosina 2018–2019.

Muut sosiaaliturvarahastot koostuvat lähinnä perusturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä Työttömyysvakuutusrahastosta, joka vastaa ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta. Muiden sosiaaliturvarahastojen talous kääntyi parin vuoden alijäämän jälkeen 0,2 % ylijäämäiseksi suhteessa BKT:hen v. 2016. Tähän vaikuttivat vuoden 2016 alussa tehty yhden prosenttiyksikön korotus työttömyysvakuutusmaksuun sekä työttömyysturvamenojen kasvun pysähtyminen. Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämän odotetaan vahvistuvan hienoisesti v. 2017, kun työllisyyden paraneminen supistaa työttömyysmenoja. Vuonna 2018 ylijäämä supistuu, kun sekä työttömyysvakuutusmaksu että sairausvakuutusmaksu alenevat. Vuonna 2019 ylijäämä palaa jälleen kohenevalle uralle työttömyyden laskun jatkuessa. Hallituksen tekemät säästöpäätökset hillitsevät muiden sosiaaliturvarahastojen menojen kasvua ennustejaksolla, mutta valtion tulonsiirtoja muille sosiaaliturvarahastoille vähennetään liki vastaavasti. Ennusteen valossa Työttömyysvakuutusrahasto pystyy maksamaan velkansa pois ja kerryttämään suhdannepuskuriinsa varoja tulevien työttömyysmenojen varalta.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 17. Sosiaaliturvarahastot¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,5	3,4	3,5	3,5	3,8	4,0
Sosiaaliturvamaksut	26,3	26,9	27,9	27,5	27,9	28,9
Siitä työnantajien maksut	17,9	18,2	18,8	17,7	17,5	17,7
vakuutettujen maksut	8,4	8,7	9,2	9,8	10,4	11,2
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	13,9	14,3	14,6	15,9	16,0	15,8
Muut tulot	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Tulot yhteensä	44,2	45,2	46,5	47,5	48,2	49,3
Kulutusmenot	3,6	3,7	3,6	3,6	3,7	3,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	34,7	35,9	36,6	38,0	39,0	39,9
Muut menot	3,2	3,7	3,4	3,3	3,4	3,4
Menot yhteensä	41,5	43,3	43,6	44,9	46,1	47,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,7	1,9	2,9	2,5	2,2	2,1
Työeläkelaitokset	3,4	2,7	2,4	2,0	1,9	1,6
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,7	-0,8	0,5	0,6	0,3	0,5
Perusjäämä ²⁾	1,2	0,5	1,6	1,3	0,8	0,7

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan

²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 0295 160 01

Telefaksi 09 160 33123

www.vm.fi

ISSN 1459-3394 (nid.)

ISBN 978-952-251-917-7 (nid.)

ISSN 1797-9714 (pdf)

ISBN 978-952-251-918-4 (pdf)

Joulukuu 2017